

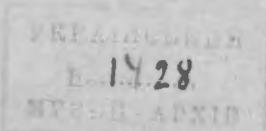
ГОЛОС ДЕРЖАВНИКА

1947

ГОЛОС ДЕРЖАВНИКА

З М І С Т.

	Стор.
М.К. Підяглінг....	1 - 3
О.Г-ко. З подорожі на могилу гетьмана.....	3 - 5
В.Г. Пам'яті гетьмана Пацла.....	5
Вячеслав Липинський.....	6 - 7
В.К. Пам'яті В. Липинського.....	7 - 14
В.Хліб. До консолідаційної акції укр. політ. орган..	15 - 18
Проф.М.В-в. До економічних питань майбутнього.....	28 - 35
Проф.Л.Окіншевич. Нотатки про козацтво в Україні..	35 - 43
Проф.Мірчук. З нагоди 350-літнього ювілею берестейської унії.....	43 - 47
Проф.І.Мірчук. Відділ рецензій.....	47 - 53.

-----: : : : : -----

ЗМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ.

"Голос Державника" має на цілі ознайомити своїх читачів з державницькими ідеями в українознавстві та саманіфестувати державницьку методологію в дослідженнях української проблематики, як рівно к і давати оцінку сучасним подіям та фактам в аспекті державницькім.

"Голос Державника" містить додатки на більш розгорнені теми наукового, літературного й публіцистичного змісту, та матеріали й документи, що пропагують і змінюють державницький світогляд, та поборюють анархію й отаманщину в українському житті.

— — — — —

М. К.

ПЛЯТЛІНГ.

/ У паті трагедії 16 квітня 1945 р./

Куди не глянь, рейки, що тут скували землю
Й чесуть у даль потягів довгі смуги.
Вистукують холіс залізних дружні пари
І важко димуть легенями стальними
Машини велетні. За ними димів хмари,
Немов жалібні прaporи на боєвиці.
Бо тут був бій. Ось порвані долонями міцними
Лежать сталеві сіті рейок, вагонів, машин,
Там рештки мурів зруйнованих будинків,
Беззубі паші пивниць глибоких,
Отворені з хаchu перед громами,
До тут летіли аж з-під хмар високих,
Мов у часи Зевеса, що ген з трону свого
Громами бив збуитованих титанів.

х х х

Сюди заїхав твій життєвий потяг,
Гетьмане-Скитальче дорогий наш Батьку
По довгій мандрівці серед бурі й тучі,
На шляху далекім в незнане майбутнє,
Коли блеск пожарів, а не сонця лучі ,
Осовічував землю далеко й широко,
А замість оркестри громіли гармати
Й мотори бреніли в повітрі високо,
Земля не вгавала від зрывів дрижати
І музика смерти грала без упину.

х х х

Далекий шлях лишив за собою
Гетьманський потяг, що прибув у Платлінг,
І чимало станцій поминув в дорозі:
Тростянець - початок, у Чернігівщині,
Київ - осередок: воля України -
Мета життя всього: булава гетьманська -

Насліддя Івана. З попелу руїни
Підняв ії правнук і показав світу
Що народ живе ще і волі не зрікся.

х х х

Не довго яснів Київ булавою,
Не піднявся народ, як в часи Богдана.
На захищет держави не станули муром
Вірних полків лави. Не поклик Гетьмана,
А ложні науки прийнялись в народі.
Фальшиві пророки кликнули до бунту.
І брат незрячий кинувся на брата:
Полилає кров рідна, загорілась хата.
А шляхом відвічним прийшли із півночі
Марами орди вогні плюндрувати...

х х х

Гетьман пеїхав в чужину далеку
І до праці взявся для діла святого,
Щоб в серці народу любови сильної
Полум'я піднялось, кайдами стопило,
Україні дало час життя вільного
Та доля химерна Йому присудила
У Платлінг прибути саме в день заглади
І життєвий потяг спинила в безруку,
А Йому веліла тут пересідати
У потяг, що мчався по вічності шляху.

х х х

Ти нас покинув, дорогий наш Батьку,
В землі непривітній, у чужій чужині,
А край у кайданах. І нема просвітку.
Важка жалоба вкрила нас всіх нині
І ридання рветься з грудей наболілих,
Сльози дощем ллються, з жалю серце нис.
Не судилось Тобі вести нас до бою
І шляхи мостити в напрямі до дому.
У вільній хаті жити ще з Тобою,
Вигнати лихо, творене віками,
На волі молитись, у рамі новому.

В Меттені споч.. з Ти у темній могилі,
Але не гавіки. де одну мандрівку
Відбудеш Ти з нами у сторони милі.
На Володимир зім холмі, немов на престолі,
Спічнем Ти по трудах. Ніхто не сколотить
Твого супокою. Пахощі з піль рідних
Будуть Тобі нести буйні ві три в дарі,
До сну колисати Дніпро вічним шумом...

x x x

Чи чуєш гомін, брязк заліза вдалі?
То вози лаштують, працюють, хто може,
І все, що пригоже, готовути в запалі,
Скоро цеведе нас Син Твій в ім'я Боже.

=ФФФФФФФФФФ=

З ПОДОРОЖИ НА МОГИЛУ ГЕТЬМАНА.

25 квітня. Ранок. Весняне сонце весело заглянуло в вікна месі кімнати. Час вставати й готовуватись до прийому гостей. Сьогодні незвичайний день: О 7 год. ранку мають зібратись члени СГД, щоб подорожувати на могилу Гетьмана. Незабаром почувся стук у двері. Відчинюю. Голова М.О. СГД:- "Ну що Ідемо? Нічого не трапилось? Черешкод не масмо?" Я відповідаю - все гаразд, додаючи, що прибула Ії Вельможність Марія Павлівна і воліє з Вами подорожувати. Ралтом почувся знову стук. Наша розмова обірвалась... Члени СГД надходили один по одному. Всі були по святковому здягнені, з відзнаками СГД на грудях. На обличчях у всіх відбивалась урочистість. Розмовляли напівпопелки. В каті була тиші, хоч і було більше, як півтора десятка людей. Кожен відчував в собі щось незвичайне, що примушувало стримувати голос. Ця хвилююча урочистість, ця підготовка до подорожі важким каменем лягали на мої груди. Серце стискалось від болю при одній думці, що всі вони Ідуть. Щасливі... Вони - члени СГД, мають відзнаки, а я не маю права їхати разом з ними вклонитись безмежно дорогій Могилі, бо я не членина. Мої тяжкі думи обірвав голос Ії Вельможности: "Пані О...! Ви мусите також подорожувати з нами". В мені дух перехопило на мить. Я не знала, що і як відповісти. За хвилину я вже була готова до подорожні... Ранок був чудовий, порівз теплий весняний вітерець. Сонце своїм теплим,

промінням ніжно торкалося нас. День обіцяв бути погожим. На стації ми здібали Карльсфельдську М.О. Привітавши Високу Гостю, всі вирушили на перон. Поминувши декілька вагонів, ми помітили людей, що ~~ховали~~ хали руками. Ми поспішили до них. Там були окремі купе для нас. Сдині потяг поніс нас туди, де останні хвилини Свого життя кінчують Незабутній Гетьман. Мені не пощастило за життя моє бачити, але счи тут в потязі, я його бачила живого перед собою, таким, яким Він був 'у мене на портретах: мені здавалось, що Він тут між нами сильний, могутній і лагідний, як батько до своїх улюблених дітей. Мимоволі згадались мені роки німецької окупації Батьківщини, конспіративні сходини організації СГД в моїй кімнаті у К... Так поринаючи в спогадах минулого, я не зчулась, як прибули ми на ст. Платлінг - місце катастрофи. Тут довелось нам зробити пересадку. За чверть години потяг ніс нас до стації Дегендорф. Від стації Д. до села Меттен, де похований був Гетьман є біля 5 кілометрів. Вирішено йти пішки. Ці Зельможність радо прийняла нашу ухвалу. День був напричуд теплий, ясний. Сонце гріло, як влітку. На небі ні хмаринки. Ніби на Вкраїні, приємно дихав на нас степовий легенький вітерець, приносячи пахощі весняних квітів з околішніх полів. Йшли невеличкими групками, заглиблені кожний в свої думи. Часом хтось розпочинав розмову, про щось розповідав, решта людей йшла мовчи, чи то слухала, чи то продовжувала замислюватись о мету подорожі. Зустрічні поглядали на нас з цікавістю, а часом і зупинялися, бо відразу помічали, що ці люди йдуть не на прогулянку а певне в важливій справі кудись поспішають... Так ми наблизилися до села Меттен. Перший зустрічний показав нам дорогу на цвінтар. На підвіщенному горбі, що простягся до тихого Дунаю, височів, ~~сітка~~ ~~уродж~~ обнесений цвінтар. Входимо... Миттю обгортає нас незвичайна тиша і спекій. Тут деось лежить похований державний rozum і серце України. Рядами розташовані уквітчані могили. Над кожною, немов, солдат на варті, стоїть непорушно памятник; кожен з них суворо й холодно зустрічає нас, немов, застерігаючи: "Не смій порушити наш спокій". Серде починає посилено бити. Очі напружено вдивлятись. Аж ось в глибині дороги могила, над нею скромний, як наша доля, дерев'яний хрест. Тут лежить володар України, персоніфікатор нашої величини і слави. Стою, ясно сучасного перед себе, крім могили і хреста. На хресті напис: Павло Скоропадський. Якась невідома сила здавила груди, перетяла дихання. Все ество потяглося до могили. Щось клубком підкотилось до горла... Чую:- Він живо

помітіть - і я стир на коліна, що черезі прикладаюсь до могили. Ірк-
навши до землі не хотілось підводитись, бо тімки зняття з землею,
здавалось, могло поганити біль. Коли ми вшанували Великого Небіжчи-
ка, Ти Вельможності усе не було між нами. Оглянувшись, я помітила в
глибімі кладовища високу жіночу постать в чорному. Вона стояла, схили-
вшись на пам'ятник в незнанім задумі... А навколо граво сонце міль-
нами іскор. Йому вторив пташиний спів. На ціті пробила четверта. Ни-
хто не насмілився порушити Твої задуму. Чекати довелось недовго. За
хвилину Ти Вельможність була вже серед нас... Веч.И.О. проповів: "За-
втра відповідаєший день - Панахида, маємо поробити заходи". Всі ру-
шили сповнати дані віддання. Я ще раз схилилась над дорогою могилою,
набрала в скринечку землі з могили і тихо пішла, слідом за ними.

О. Г.- КО.

ПАМ'ЯТІ ГЕТЬМАНА ПАВЛА.

В борні матерії над духом
У перевазі сил хаосу,
Йдучи за хліборобським рухом
Знайшов, Ти, правду розголосу.

Спинив, скував, ребелій хід
В давних віків покликав право
Служить порядку, праці літ
Святій Україні на славу.

В столичнім Гетьманськім палаці
Лидили голови послі
Берліна, Польщі і Галацу,
Софії, Відня й Анкари.

Пишалась Україна і цвіла
На південь, цікіч, схід і захід,
Козацьку славу рознесла,
Збудивши Ґелич Мономахів.

На спід, в цідловині добудови
Персоціфікатор Маєстату
Осадив Божій звони,
А не вади земляків та зраду.

Надій й чари Булави не згасли.
Душа на сповіділа...
Девізи й кличі оживуть...
Бог! Гетьман! Україна!

В. Г.

ВЯЧЕСЛАВ ЛИПІНСЬКИЙ.

Маєстат Української Нації, коли він дійсно має бути єдиним і однаково дорогим для всіх українців Маєстатом, а не товаром на політичну спекуляцію, мусить бути вірваний з під ніг партійних політиків, мусить бути поставлений за межі їх досягнення, мусить бути врятований од іншого партійно-політичного вжитку. В противному разі не буде на Україні Української Нації, а буде тільки самоідствуєча українська партія.

Але це може статися тільки тоді, коли Маєстат Нації буде цареміфікований Головою Національної Держави, який є Головою не підстові чогось, що від нього особисто не залежить. Отим чимсь, чого не можна придбати ані спритом, ані щастям, ані за гроши, ані силами — єдине право родової традиції, випливше з традиції цілої Нації.

Тільки перед таким понадособистим, традиційним, загальнно-національним привтом схилять свої булави, здобуті в тяжкій, крізьвій праці, всі наші чесні патріоти-отамани. Тільки біля Особи, на яку жодна партія не може взяти партійного патенту, бо ця Особа не з партійної сили, а з сили всенціональної традиції виростла — об'єднаться всі нащі посвярені між собою, розеднані і розбиті українські партії. Тільки тоді буде знайдено нарешті ота гаряче бажане всім нам єдність національного фронту, коли на чолі цього единого фронту стане Особа, що має на це зверхнє над всіми нами — будь ми отамани, лідери, заслужені патріоти, чи звичайні українські громадяне — всенціональне, традиційне, не цю особисто, а минулим життям, традицією цілої нашої Нації придбше право.. Тільки традиційному, а через те всенціональному і погадпартійному українському Гетьманові, в його Особі — понадпартійні, покадклясові і всенціональні українській Державі буде вірою і правдою служити нова, чесна, державно-творча селянська хліборобська аристократія, заміничи в Державі своє місце поруч з такою ж аристократією духовною, пролетарською, військовою, інтелігентською, промисловою... Тільки такий державний лад сприятиме національному поворотові старої й народженію нової політично чесної, сильної, державно-творчої, провідної української верстви, який усуне головні політичні причини нашої Руїни; причини політичної деморалізації, нікчемності, слабости і недержавності дотеперішніх репрезентантів української національної ідеї. А тому це мусить бути тихий державний лад, при якому джерело верховної влади на Україні буде поренесено — з низу — де воно було від початку і за весь час Ру-

їни - на верх - де вонс було в часах могутності нашої нації за Київських і Галицьких Князів і за Гетьмана Богдана Хмельницького. Такий лад, це дідичне Гетьманство, тоб-то Українська Монархія, а приймаючи на увагу ще й новочасні соціальні відносини - це Українська Трудова Монархія.

Ф Ф

ПАМЯТИ В. ЛИПИНСЬКОГО.

Уперше я познайомився з Липинським в домі доктора Юркевича на Шаньківській ул. ч. 8 у Києві, десь так в роках 1901-1904. Він тоді був ще гімназістом, товаришем Богдана Рильського, який жив теді у Юркевичів і був, як здається, ровесником сина доктора Юркевича - Левком. Левко мав великі здібності до музики, учився грати на віольончелі у соліста-челіста київської опери Шебеліка. Мати Левка з дому Балавенських добре грава на фортеп'яні. Кождої суботи увечері в домі Юркевичів відбувалося тріо в складі: пані Юркевич - фортеп'ян, Левко - віольончель і молода жідівочка Берта Болотінська - скрипка /мала дуже гарний тон і техніку/. На це тріо збралося приятелі domu Юркевичів. На таке тріо попав якось і Липинський, з яким я тоді і познайомився. Тоді тут зформувалася групка гімназістів, товаришів Левка Юркевича, в яку входили Левко, Богдан Рильський, Борис Павлович Матюшенко, Ілько «олодний», Левицький /син відомого історика/, Вячеслав Липинський, і ще деякі особи, нічим не цікаві. Старший брат Богдана Рильського Ясь /іван/ теж належав до цеї компанії, але старший на два роки від них і просякнений філософією свого батька Тадея, тін мало підходив до цеї групи будучих соціал-демократів, хоч і брав участь у забавах і вечірках. Й був літ на 8 старший від цеї компанії і мені було тільки мати інтимніші звязки з нею, але я всіх таки був дуже близький до цих хлопців і помогав їм, чим можна було. Липинський виділявся між ними якоюсь серіозністю, хоч дуже любив Богдана, який представляв повну протилежність до нього в характері. Здається, що дуже темпераментний Липинський любив таїй самий гарячий темперамент Богдана Рильського, що в протилежність В'ячеславу, зовсім не любив учитися. До цеї компанії належали також ціла серія братів Мілорадовичів, з яких чотири теж досягли часто приходили до Юркевичів, а один з них прозваний "Турок" часто днював і почував у Юркевичів. З них наймолодший був незвичайно здібний /потім був лікар і доцент Університету, але загинув від зараження крові/. Мушу призначатися, що ціла ця компанія представляла собою

людей незвичайніс здібних, і тільки революція всіх їх понищила. Коли ці молоді хлопці скінчили гімназію і поступили в університет, то доля їх трохи розвелася, і Липинський, здається, поїхав учитися до Кракова. Але мушу тут підкреслити, що ця вся група була гуртом свідомих українців, що між собою говорили ціклоно українською мовою. і Липинський, що сам був родом з Гуманщиці /там був його маєток/ говорив українською мовою не гірше решти, хоч і був виховання польського. Тягнувся ж він до цього гурту, бо ці всі люди були так само, як і він, право і лівобережні поміщики, батьки яких належали до польської культури /Юркевич, Рильський або були чисті українці - Левицький, Холодний, - серед них тільки я один був попович і старший від них. Липинському особливо імпонували Рильські, батько яких, Тадей, в свій час зробив разом з Володимиром Антоновичем відомий виступ проти польського повстання 1863 року серед польського студентства Київського Університету. Тут я з ним знову зійшовся, як з старим знайомим.

З Кракова Липинський заїздив і до Левка, кому проїздив через Київ. Як студент історік, він ставав що рік цікавішим і цікавішим бесідником. Після розгону другої думи мені прийшлося застати уже втретє поліційне переслідування і з 1907 по 1912 рік я усе з ним не бачився. Доперва ж 1913 року я з ним побачився знову коли він уже був відомим автором "З діяйов України" - книжка зокрема про діяльність полковника Кричевського, що звернула на себе увагу всіх українців. Але я знову ж таки мусів заїхати з Києва на службу до Полтави, і тому бачився з ним тільки випадково короткими уривками, принагідно. Коли зникла війна 1914 року, він був мобілізований до війська, як прапорщик резерви. Там він був ранений в Мазурських болотах під час наступу і поразки армії Самсонова; тоді його привезли до Полтави, де вичуялиши від рани, він був залишений, щоб дбати про інших ранених. Тепер ми почали частіше бачитися і вести розмови на болючі теми. Саме тоді йшла нагінка на українство, Грушевський сидів десьдалеко, здається, аж у Казані, багато українців загинуло на війні, інші поховалися в різних "зем-горах". але наш український клуб у Полтаві та Українська Книгарня існували. Правда, голови клубу були у нас підібрани з людей благодійників, як, напр., Ніканор Андрієвський, що був раніше за голову Купецького клубу, поміщик Павло Іванович Чижевський, адвокат Сіяльський, та інші, цей клуб у Пол-

таві став, нарешті, якимсь аристократичним. Цьому сприяло те, що він був декорований в чисто українським стилю, але не винадковими дамами любуєльками, тільки директором етнографічного Відділу Земського Музею - Костем, васильовичем Мощенком, що за освітою був архітектором мистцем, по скінченні Політехнічного інституту у Львові і учився ще, здається, і в Академії Мистецтв у Петербурзі та брав участь в будові Полтавського Земського Будинку, під проводом Вас. Гр. Кричевського. Декорація клубу імпонувала кожному, бо відрізнялася відносною простотою і тонким смаком в селянсько-козацькім українськім стилю. Липинському дуже подобався клуб і він туди зходив, коли позволяв йому н. теч. с. окрім того там була гарна Українська Бібліотека /Панаса Мирного/ що так представляло для Липинського інтерес. Вячеслав Казимирович часто заходив і до мене. Йому там подобалася декорація і моїх двох кінант, що були оздоблені у видерхному українському стилі. Один раз він привів до мене князя Долгорукого, здається, Петра, що теж був при війську у Полтаві і Саву Крилача /псевдонім/, які сиділи у мене від четвертої години ~~ж~~ до 11 год. ночі. І тут Вячеслав Казимирович вів, тік би мовити, українську пропаганду серед осіб вищої російської кляси.

Це уже було десь ж в прикінці 1916 року. Тут же у Полтаві застала його і революція. Він приняв у ній єзвичайно живу і активну участь. Треба скласти, що уже в другій половині 1916 року, якось почувалося наближення катстрофи і ослаблення поліційного режиму. Українські поміщики почали розуміти необхідність організувати свою партію і носилися з думкою заснувати партію ліберобів - власників, але вони не мали у себе ні доброго організатора ні доброго агітатора. Шемети звернулися були до мене, щоб і мене притягти, але я не був ні поміщик, ні земельний власник і міг викликати у поміщиків, що мене не знали, вр. іння, що я хочу тільки промозгатися і заробити на цьому. Я тоді порекомендував Липинського і він спрощі поміг цій спрямі дуже своїми листами. Але тоді цілком нечекано укр. інство - як рятунок - прийшло з голову й тихим людям, що довго не знали, що це вони укр. інці. Так, напр., на останнім зібрannю Полтавської Губернського Земства в 1916 році, перед Різдвом, взяло слово член, ~~засновник~~ думки і Державної Ради - поміщик Коваленко, який належав до партії привільних окружностей і в

цім слові прямо заявив, що ми "котимося в пропасть", в Петербурзі кипить, нас чекає жорстока революція, до неї треба приправитися, але як? Усі члени зібрання жахнулися, але предсідник, що зумів би покликати до порядку кого небудь іншого - Коваленко, як члена Державної Думи, не спиняв. Коваленко казав далі звичайно російською мовою, але зміст був далеко не московський. Він казав: Революція проти нас їде не з боку наших селян - з ними ми завжди можемо договоритися, але з чужими елементами і з чужим пролетаріатом - ми не договоримось ніколи до нічого. Единий рятунок це обєднати біля себе селян, озброїти їх, і відгородити себе багнетами від чужої навали. Це можна зробити, але для цього треба стати в одно з селянами, треба говорити їхньою мовою, мабуть, прийдеться зреєніся землі на певних умовах, але так врятувати і себе, і їх. Не думайте, що українська мова, видуманий язик, ні, він свій і думе добре розроблений. У мене в маєтку є дві сотні полонених з Галичини, я маю для них зброю і дам їм, як прийде час; це прості селяни, але вони дуже інтелігентні і розуміють справу. Треба робити все можливе, поки не пізно.

Він говорив не менше півгодини. Його промова ударила, як грім з ясного неба. Полтавські поміщики, далекі від пролетарського котла, далекі від Москви і московської психіки, нічого не розуміли, і ці слова Коваленка пропали даром. Губернатор Баговут, що написав проект закона, як після закінчення війни знищити Українство і особливо українську інтелігенцію, очевидно, дізнавшись про це, не дуже був утішений, але дав програму для більшевиків, які й виконали його плян.

Я розказав Липинському те, що я чув, бо сам сидів у чилі публіки служачої в земстві, і на мене промова зробила позитивне враження і дала новий аргумент на користь українства. Липинський дуже був задоволений, але став дуже серйозно настроєний, бо як добрий історик, він добре розумів ситуацію. Він тільки сказав "Ця справа потребує великого напруження сил, і нам треба війська. Я знаю одного генерала українця, який командує корпусом, він міг би бути на чолі" - відповів Вячеслав Казимирович. Може найдутся й інші. Коли його піддержать інші, може справа буде врятована. Організація хліборобів-власників потроху поширювалася. Здається цей ^X тех увійшов до неї. Липинський почав

писати свої листи до католиків українців, щоб переконати їх, що вони хоч і католики, але зовсім не поляки, а українці; він мені їх читав, а я одобряв, бой не можна було їх не одобрити. Але уже починало гуркотіти, наближадася революційна буря. Прийшов лютий і з ним переворот. Для нас усі почався період горячкової діяльності. Липинський почав організувати військо. Він зорганізував Українське Військове Товариство. Секретарем Військового Товариства у Липинського був якийсь Черниговець - руський чоловік з блакитними очима, що говорив добре українською мовою, тільки по чернигівському усе "акав". Мені пригадувався другий Черниговець - Поліванов, що у 1905 році з'явився на українському студентському обрії у Києві й проникав між студентів і, навіть, в редакції журнала, видаваного Оленою Пчілкою, а потім ~~з'явився~~ гандармським ротмістром Поль'єм Івановим /т.е. Павлом/, Секретар Липинського був дуже діловий чоловік, усе доручене робив швидко і добре. Але мав і дуже великий нюх: чого не можна робити, і чого він не роздив робити, але все таки робили, з того нічого не виходило. Якось я прийшов до Липинського ще десь в березні 1917 року чи на початку квітня, і ми со бі балакали, коли йому вносять телеграму. Він прочитав, і зблід, узлався за голову. "Що таке - спітав я?" - "У мене спалили мату і цілій маєток, але то все пусте, але там лежали мої записи, праця 15 літ, я їздив по польських панах по Волині, в Галичині, і збирав матеріали, яких ще нікто не публікував і нікто не зможе, дуже важливий український матеріал, і це все згоріло. Але щоб Україна була, то мені є цього не халь".

Трохи пізніше Липинський зарігнізував велику військову параду на площі перед Собором, я з Соборної дзвіниці її фотографував. Він мене просив, щоб я приходив до військового товариства і там дещо промовляв, але я був там разів зо три не більше, бо сам був страшенно обтяжений своєю працею. Треба сказати, що десь в квітні місяці у Полтаву прийшли звістки, що у Костянтинограді було забито помічника Коваленка, того самого члена Державної Ради, що промовляв на Зібранні земств. Він приїхав з свого села в Константиноград, йшов по улиці і хтось зійшов зі стрілців його в потилищо. В осені 1917 року, я вже стратив з очей Липинського, здається, він переїхав до Києва. і знов мені прийшло увійти з ним у близчі стосунки ~~та~~ у 1918 році, коли він був призначений Гетьманом Скоропадським за Посл. до Відня. Він був у Києві і викликав мене у Київ. Я був у його і познайомився там з Тоткіревським, що був призначений за радника в його поземстві. Ми від-

хали до Відня десь в кінці травня, бо на початку червня. Ціле посольство мусіло нібрати з собою досить і готового хліба і муки і цукру, щоб бути незалежним від віденського недобіжника. Я власне не входив до посольства, як член його, бо мав на цілі видати у Відні деякі книжки, і купити деякі для Полтавського Університету, що тоді саме організувався у Полтаві. Як не належав до складу посольства, я жив у готелі Хамернді, ... посольство - в якісів країні готелі. Я приходив з рідка до Липинського, і він був дуже радий мене бачити, щоб виговоритися і так би мовити вилляти душу, бо цього перед своїми службовцями він робити не міг. Пам'ятаю, що був один дуже тяжкий випадок, коли він з слізами на очах говорив мені, що йому уже пощастило налагодити зовсім добре дуже важну справу, але вмішався мад'ярський міністр, не пам'ятую, якийсь гр. Ф., і все попсуває. Цього він перед службовцями не міг сказати, але мені він міг вилляти душу, бо зінав, що я нікому нічого не скажу. Десь трошки пізніше стався поразка. Австрійці на Шіаві і стало якось почуватися, що близиться катастрофа. Липинський старався не показувати навінівого неслоково, але мені він висловлював свій неспокій і побоювання, що всі наці старання скінчаться невдачею. В кінці липня я уже мусів відійті. І моє прощання було дуже сумне. У нас обох стояли слізози в очах. Коли з нас буде ліпше - ніхто не зінав. Ми розпрошлись, і я з ним побачився тільки їх через 12 літ, Проща, бувши в Прасі, я з ним перезнайомився. Він мені прислав з своїм написом свою книжку: "Листи до братів хліборобів". Він жив у Австрії на селі, і мав там ферму, на якій розводив курей і писав свої листи. До нього з Приги їздив його гімназіальний товариш і глибокий приятель Борис Павлович Матюшенко, що був професором У.В.У. в Прасі, і одночасно лікарем. Він мені оповідав, що хвороба липинського /сухоти/ прогресує і що Липинський за пару років безперечно помере. Його і Липинського злязувала тісна дружба, хоча Матюшенко був соціал-демократ а Липинський гетьманець та ідеолог гетьманства. Але треба скласти, що М.Матюшенко був незвичайно добрий і милій чоловік і дуже спосібний. Окрім того він ставився дуже критично і до своєї соціалдемократичної доктрини. Так, напр., він один раз признає мені, скласти: "Ми соціалдемократи українські не мало залишили в погибелі України". Він один був тільки таємний, що відкрито признає до мені, інші соціалдемократи на кшталт стояли уперто на слову. Інші були у нього дуже легіди, та що пригадає юго це липинського були приемні для останнього. Він стравляє обмінити такі теми як

мови, які хвилювали б Липинського, і тому його приїди були очікувані Липинським і приносили йому розвагу і полекші, бодай в настрою. Борис Павлович казав, що Липинський знов, що скоро помере і чекав смерти спокійно, але одного боявся. Він боявся впасти в летаргію і бути потім похованим заживо. Тому він просив Матюшенка, щоб він обовязково приїхав, як він помере і щоб перед похороном проколов його серце сам своєю рукою. І Матюшенко мусів дати Йому цю обіцянку. Він їздив до В.К. разів три, може й чотири на рік. Мені, на жаль, не можна було їздити свободно, так як Матюшенкові, бо Матюшенко одержав чеське підданство дуже скоро через товаришів соціал-демократів, мені ж було значно тяжче, бо я не мав такого підданства. В 1930 році я їздив в травні до Сербії і мав пропускну візу через Австрію, я використав цю обставину і, вертаючись назад в кінці травня, заїхав до Липинського. Він був мені дуже радий. Він засипав мене різними запитами, я старався переводити розмову на приємні спомини, щоб відвести від таких питань, які б його хвилювали і нервували. Мені це пощастило, коли я якось перевів розмову на Богдана Рильського. Я сказав йому, що я був у Рильських у с. Романівці в 1920 році і бачив там усіх трьох братів Ясі, Богдана і Максима. що Максим, як уже проолавлений поет, користався привілеями, які полягали в можливості обідати в Українському Червоному Аресті, що відібрал їхній дім у Романівці, а Ясь жив у якогось родича своєї жінки, ділячи малу сільську кімнату з ним, так, що його сім'я з чотирьох душ займала половину комуни. Богдан же, як одинокий, очував по родичах своєї матери, а Максим і спав у Червоному Аресті. Липинський дуже довго роспітав про Рильських, потім згадав як співав Богдан колись у парку, коли Липинський був у нього в гостях у Романівці, як там вони пили басарабське вино і пр. Я проспівав йому декілька пісень і він був отримано задоволений, бо казав, що давно уже не чув цих любимих ним пісень, козацьких і чумацьких. І так, то в згадках, то в співах, пройшов день. Він мене лишив ще у себе ночувати. На другий день я ще лишився у нього і на обід. Я оглянув його куряче господарство. Воно було в добром порядку. Його вела господиня, дуже порядна особа, німкеня, та ще помагав його приятель і відданий чоловік, що приїхав спеціальнє для твої цілі з Волині.

Ці дві особи доглядали Вячеслава Казимиrowicza так як мабуть недоглянула б рідня. Справді брат помагав йому, бо мав на Волині мояток з якого міг дещо посылати й сюди в Австрію. Але жінка Липинського

вщехполька, коли приїзділа до нього, а це було, здається, тільки один раз, то тільки для того, щоб докоряті йому і потім обібрати о скільки можна було, навіть, і від того дрібного, що він мав при собі.

Треба сказати, що я з Праги вів з ним жваву переписку з початку поки він був ще здоровий, потім переписка стала рідшати. Переписка у нас велася більше з приводу різних теоретичних питань. Це було власне кажучи, предовження тих розмов, що я з ним вів колись частинкою у Полтаві. Ми тоді у Полтаві досить вдало розрішили далекі проблеми, зовсім так, як літ вісім пізніше нас, розрішили такі вчені, як В. Шмідт і В. Копперро в 1924 році у випущеній ними книзі. Іого це привітно цікавило. Між нами була та різниця, що я ставляв і рішав проблеми чисто теоретично Сіне іра ет студіо, а Вячеслав Казимиревич навпаки, все брав практично, з великою динамікою і використовував теоретичні речі, щоб просвісти в житті. Я, напр., указав йому, що, коли мазали землею голову Гетьмана, то це зовсім не з метою образити його, або понизити, тільки з такою ціллю, з якою жди поливали оливовою голову тим особам, яких хотіли поставити на чолі держави, і що перейшло в християнство під видом помазання чола оливовою слісмою. Земля це є символ колишньої богині - матері землі Деметри, або по нашему Купали. Наши дядьки замість присяги, щоб доказати свою невинність, їли землю. Це я і сам бачив, коли був малий. Це звернуло увагу Липинського, і він згодився, що може і не слід було йому в своїй книзі містити як раз це місце в такім вигляді, в якім представив його московський посол в своїх повідомленнях цареві. Липинський дуже дякував мені, що я заїхав до нього, і між іншим сказав мені - "Це тільки Ви та ще хіба Матюшенко, своїм приїздом не тільки не хвилювали мене, а, навпаки, відвідали мої думки на присміні речі і проблеми. Якби так можна було частіше." Нажаль мені не можна було. Приблизно через рік після того Вячеслав Казимиревич помер. Матюшенко поїхав на похорон. Він сам серця Липинському не пробивав, бо місцевий лікар вскривав труп і п'ого стачило для констатування повної смерти.

В. К.

=====
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
000000000000

В. Хліб.

ДО КОНСОЛІДАЦІЙНОЇ АКЦІЇ
українських політичних організацій.

Голос гетьманця / .

Маємо на увазі ту акцію, що її започаткував заокеанський високий гість о.д-р Кумнір під час своєї візити до Європи та що завершилося утворенням Українського Координаційного Комітету, який до речі називають українським круглим столом, нашим таки... українським круглим столом.

Український круглий стіл - подія для українців першорядної важості і значення. Український круглий стіл - це наша перемога в боротьбі з найбільшим історичним злом - розбиванням та взаємонижнанням українців. Український круглий стіл - це щонайменше - громадське політичне замирення. Можуть по всякому розцінювати значення утвореного КУК-у, проте нам видається, що самий факт заініціювання КУК-у є іспитом державної зрілости тих політичних чинників, що присутні, без фальшу, погодились на консолідацію. Ми гетьманці горді з того моменту, що ініціятиви консолідації і на цей раз була подана нашим побратимом. Уже один цей факт усіх гетьманців-державників зобов'язує і разом з тим визначає наше позитивне ставлення до правдиво-коносолідаційної акції. А скільки у гетьманців є інших причин, що за консолідацією проголосують? В самому світогляді гетьманців лежать ідеї сконсолідування усіх державницьких елементів української нації, що розбрехлися по вузеньких партійних відламах. Тоді коли існують нині партії, що сущіснують лише на революційну демократію, або на українську робочу клясу, або тільки на революційне селянство і ці партії комна зосібна мають за мету вузенькі інтереси цих вузеньких премарків української нації, то гетьманці засадничо стоять на всенаціональному, всенародному ґрунті. Гуртування всіх державницьких елементів, з яких кляси чи верстви вони не походили б, складає сенс політичної акції гетьманців. Тому гетьманці з натуральних, природних, властивих гетьманській ідеї, причин засадничо, в підложі своєї ідеології мають девіз: повна, всеоб'ємлюча і органічна, себ та правдива коносолідація, без винятку, усіх українських державно-творчих сил.

Гетьманці радо співробітничатимуть в усікій справді консолідаційній акції - цьому їх навчав Творець Української Держави - бл. пам. Гетьман Павло - і тому гетьманці з консолідаційного позему не зійдуть, хіба що несовісні партнери змусили б їх до цього.

Які партнери будуть і зможуть іти до консолідації? Ті, що вирішили піти на обмеження своїх вузько-групових, партійних інтересів в ім'я загально-національних, а тому вищих вартостей. Ті, що рішуче отали на шлях поступок своїх програмово-політичних уподобань в ім'я Української Держави. Ті, що рішені на самообмеження свого внутрішнього непогамованого імперіалізму, с'єбо ті, що здібні принести в жертву менш цінні вартості в користь найвищої - української державності.

В основі консолідаційної акції має лежати добра воля партнерів обмежити самого себе, як і в основі побудови Української Держави лежить не культ нічим необмеженого волонтаризму, а як раз навпаки - обмежена воля усіх державників длясягнення можливої співпраці. Хто готовий на самообмеження своїх групових цілей - лише той може бути справжнім партнером в консолідаційній акції. Без наявності цього імперативу жодна з політичних груп не прinese користі КУК-ові і органічно не зможе перетравити консолідаційної атмосфери. Хто думає прийти до КУК-у лише з намірами повністю осягти свої групові інтереси за допомогою КУК-у - той для КУК-у є безкорисний і шкідливий партнер.

Тепер, в сучасній світовій політичній кон'юнктурі є актуальна проблематика обмежень національних інтересів в користь загально-світових. Якщо по першій світовій війні домінантними гаслами були гасла повної незалежності і самостійності для найменших народів, то по другій війні актуальними стають гасла обмеження суверенності кожного народу, кожної держави в користь загального - світового уряду. Тим більше ці світові тенденції самообмеження повинні бути зрозумілі для нас українців і мають вітворити для кожної політичної групи категоричний імператив іти на власне самообмеження. В останньому лежить ключ до співпраці політичних чинників в консолідаційній акції. Всяка добре впорядкована родина користається з радості родинного життя, якою кожен добріший член уміє найти модус вівенді, коли кожен уміє поотущитися власним, особистим в користь іншого члена. Тільки та родина

міцна своїми звязками, де її члени один одного не заперечують, а взаємно ідуть на поступки. Лише дітям іноді дозволяється поведіувати, але й їх стараються виховати в напрямку потреби іти на поступки, самообмеження.

Саме в умінні і бажанні зробити поступки один єдиному демільтує сенс співпраці політичних партій в парламентах держав світу. І противно, саме неуміння і нехолота українських кляс, верств і груп в історичному минулому України іти на взаємопоступки спричинились до нашої бездержавності. Тому сьогодні, по пережитій катастрофі, що являється для нас добрю державницькою науковою і школою, має бути зрозумілою така преста істина, якщо сьогодні існують "дев'ять політичних організацій, то не можемо збудувати і дев'ять Україн, а якщо маємо збудувати одну Україну, то всі дев'ять організацій мають піти на самообмеження, без винятку, в ім'я отої одної і єдиної України".

Не можна припустити, щоб хоч одна з тих партій не виявляла бажання поступитися, в протилежному випадку вона волітиме поступок відрешти партій в користь своєї, що означало б заіснування не тенденції взаємопоступок, а тенденції накидання своєї волі іншим - яка практика закінчувалася не раз уже катастрофою.

При виявленні подібних нездорових тенденцій підвіряти собі інших в консолідаційній акції неминуче будуть кризи.

Уже сьогодні, на великий жаль, одна з політичних партій опинилася за межами консолідаційної акції. Саме тепер українська преса найбільше приділяє уваги цьому самому факту і треба оказать, що тон і пристрасті навколо цеї теми є далеко небажані.

Ми гетьманці не можемо радіти з цього факту і торжествувати, як це помічається в деяких політичних таборах. Навпаки, ми з жалем згадуємо про відомий вихід з КУК-у і ми мусимо все зробити, щоб та організація знову сіла за наш круглий стіл. Для нас відомі мотиви виходу групи С.Бандери з КУК-у, але ми вважаємо, що вихід не є оправданний. При наявності бажання піти на взаємопоступки всіх контрагентів, без винятку, завжди можна знайти модус співжиття для праці. Навіть, за наявних застережень, що їх має група С.Бандери щодо партнерів КУК-у, можна і треба знайти спільну мову, спільну мету. Беремо на увагу претензії речника згаданої групи "Української Трибуни", що висловлені в ч. 15 на адресу соціалістично-демократичних угруповань КУК-у, які за автором на апеляції до шлюнку та животно-матеріалістичних інтересів мають збудувати державу.

Визнаючи слухність за цими міркуваннями, гетьманці зasadничо ві-

рять і вірили, що одні "шлункові" інтереси не являються державно-творчим чинником. Без порівнення більше відограють роль в побудові державності ідеалістично-іrrаціональні вартості. Тільки прямуючи фарватером цих вартостей, вийдемо на найближчу дорогу до органічної консолідації і до побудови держави, а інтереси "шлунку", що заважають нам сьогодні до згворення, розважаю по збудові держави в спосіб переведення реформ і соціального законодавства відповідно до матеріяльних інтересів української нації.

Гетьманці, маючи не менш ідеологічних розбіжностей з партнерами по РУК-у, вважають за потрібне і корисне в ньому перебувати.

Ми не тільки по лінії "шлунку" маємо упередження щодо наших українських демо-соціалістів. Ми засадничо є проти українського демо-соціалізму і саме тому, що він є український лише по назві, а ні справді через Росію рецептований та спрепарований на азіяцький лад, списаний з штучно накидуваних, чужих українцям ефуртсько-марксівських програм та інших невластивих нам ідей. В західному світі домінують соціалістичне вчення і демократичне. А ні з соціалізмом в західному розумінні, а ні з демократизмом українські демократичні партії нічого спільногого не мають. Власне на Україні демократичних політичних організацій в розумінні західньої демократії, — скажімо американської — і не було, і нема. що, напр., може бути спільногого в українського демократа — "героя" українських визвольних змагань з американським демократом? Український демократ — матеріаліст, американський — ідеаліст. Український демократ — марксист, американський — антимарксист. Український демократ — прихильник класової боротьби, американський — противник її, стоїть за співпрацю класів. Український демократ у відношенні релігії і віри — скептик, американський — релігійний і віруючий в Бога, він навіть поборює дарвінівську теорію походження людини.

Власне в розумінні американського чи західного демократизму на Україні не існувало подібної демократичної сили. Наша так звана українська демократія, ота наша "стара знайома" в суті річи ніколи не була демократичною, Власне на Україні не було ще руху справді демократичного в значенні західньому. Наші українські партії правда носили епітет "демократичний", але, в суті діла, то були соціалістичні течії. що би так звана соц.-демократична партія, вона в суті була і є соціалістичною. Наші всі партії часів визвольної боротьби, окрім консервативної, в суті діла були соціалістичними. Оті єсери, єсдеки, єсефи і всі інші розгалуження — всі, без зинятку, були соціалістичними. Тому можемо твердити, що демократичної сили у нас в розумінні заходу, не існувало, окрім — — — — —

хіба одної групи хлібороїв-демократів на чолі з бр. Шеметами, що стали на ґрунт гетьманців. Тому власне українська демократія - це ново-сенс. Що є спільного між американським мільонером - демократом і українським "демократом", що відмовляв в часи визвольної боротьби свою економічно сильнішим верствам, навіть, в праві на існування і що не склонив з платформи клясової боротьби й приоритету матерії над духом, та що призвичайний вічно мислити категоріями експлоатації, бунту, в чому він бачить свієвого призначення на Українській землі. Наш демократ в розумінні Західу був і є псевдо-демократом. Отже, коли мова йде про якісь "традиції" чи заслуги "української демократії", то треба не забувати, що насправді ходить про українську псевдодемократію. Насправді ходило і ходить про соціалістичну різновидність.

Не можемо так само говорити й про український соціалізм, не лише тому, що він на Україні не мав ні за якої доби /навіть за есерівської, ні за доби "внедрення" советського соціалізму, як першої фази /жадного коріння, не мав, не має і не може мати, бо одна уже практика советського соціалізму на цілі століття відбила охоту і від соціалізму українського, а через те, що український соціалізм є рецензований від російського, азіята-ського, він нічого спільногого не має з глибоко індивідуалістичною психологією українського народу, він негував релігію і віру в Бога, він в ідеологічному розумінні для українців є азіято-руїнницьким твором. Українська соціалістична інтелігенція за Кулішем є "руїнники Монгола". хочби й есерівський його відлам на Україні є чистісіньке копіювання російського. Один з родоначальників російських есерів - Михайлівський, щоби прийти до есерівської доктрини, довгий час вивчав ідеологічний і психологічний світогляд російського селянина на фоні російської общини "мірокої сходки". А наколи б українські есери завдали собі труду стільки, скільки завдав тобі Михайлівський і перевірили світ ідей і психологічно-індивідуалістичну душу українського селянина на тлі української історичної традиції, вони б переконалися у помилковості й безпідставності для України есерівських доктрин і перестали б сушити свій мозок. Але горе наше українське в тому, що наші есери навіть аналізи не хотіли перевести, а фотографують чужі нам ідеї й намагаються накидати їх українцеві, не рахуючись з його вдачою, його мріями і ідеалами, що притамані йому від віку. Отже український соціалізм є азіято-російським, руїнницьким твором, протилежним в засаді західному соціалізму. До, напр., є спільногого в українському соціалізмі з англійським, який респектує перш за все Божії закони, який роз-

рісся на основі релігії, віри в Бога, біблійської науки? до є спільногоміж українським соціалістом і англійським, в імені якого виголошує соціальні реформи з королівського трону англійський король? Та пустість ви нашого українського соціаліста до англійського парламенту в тому числі, в якому прийшли туди англійські соціалісти, і вони вважатимуть для себе за найнатуральнішу і природну першу заповідь не тільки стягти короля з англійського трону, а стягнути з останнього лорда і штандци, щоб розпарцлювати їх. Тому ми є проти українського соціалізму, що він не був і не є ще державницько-творчим на зразок англійського.

Англійський соціалізм за повну свободу розвитку. А український соціалізм знав одну завітну мрію - рівність. А хто рівняє, той заперечує свободу. За Кулішем українські соціалісти - а-ля ідеологи "серед скарбів землі голоти голої". Хіба ж свободу не розуміє людство, як можливість вільно розвинути дану Богом здібність і здатність та піднести їх до необмежених висот, як в галузі духа, так і матерії?

Свобода - то значить можливість піднестися вгору і упасти вниз. А рівність - заперечення свободи піднестися вгору. Рівність - примус, що вирівнює, убиваючи свободу і є її антитезою. Рівність - хіба що свобода падати вниз. Тому улюблена ідея українських соціалістів - рівність - веде українців до рівнання на соціально та економічно слабшого. Тому український соціалізм, що не розуміє ідею рівності тільки в царині політичних прав, привів би ще раз до суспільно-українського регресу. Думати, що сьогоднішні українські соціалісти перевільнили свою заряджавіл зброю, не можемо, бо не бачимо даних.

Ось приклад. Відкриття Української Богословсько-Педагогічної Академії - твердині панування духа. Уочист. трапеза. Промовці накреслюють підемонічний шлях християнства, ідеалізму, оголошують похід душі проти царства матерії, закликають навернутися до ідеалістичної філософії Аристотеля, згадують Канта, Сковороду, Вишенського, Могилу, Гларіона, наш глибоко побожний український народ. І тут українські соціалісти спробували взяти реванш в питанні пріоритету матерії над духом, не в унісон загальному тону, настроям.

Отже, микулих 30 критичних років їх нічому не навчили. Вони не здібні відчути нового пульсу епохи. Поз. декоративно зовнішнім фольгом світового демосоціалізму вони не в стані пізнати змісту, душі його. Вони лишились тут в світових столицях Європи такими, якими зросли у себе вдома: Гадячі чи Золотоніші. Тому ми українських соціалістів,

- 21 -

ноки вони не переродяться на зразок англійських, не вважаємо за позитивнодержавницький фактор. Однаке, попри все це, ми діляємося в КУК-у в надії повернути їх на державницьку дорогу. Тому ми гетьманці не поділяємо намірів "української Трибуни" щодо ніби потрібної сьогодні, як повітря диференціації української національно-політичної думки, розмежовань та "бліскучого" відокремлення.. Наша національно-політична думка є достатньо здиференційована, ми пролітично є надто розбиті, розсіяні, розрізничовані і розсварені і прикладати ще рук до диференціючої праці ми вважаємо за непотрібне. Навпаки, на наш погляд, давно уже перепоріло, щоб українці пішли шляхом лише консолідаційним. Тому ми голосуємо за К.У.К., якщо партнери його ставлять за мету ~~так~~ коносольдацію, а не будні цілі. Нам думається, що КУК, крім упорядкування суспільно-господарського сектору повинен в першу чергу зайнятися і упорядкуванням суспільно-політичного сектору.

Які стоять завдання перед КУК-ом взагалі в суспільно-політичній царині?

На дальшу і кінцеву мету КУК повинен підвести увесь український національно-політичний світ в усіх його відламах, під

один національно-політичний провід.

Проте цілком розуміємо величиність і труднощі цього завдання. Думаемо, що до цього завдання треба підходити етапами, обмежуючись поки що меншими і легше здійснимими цілями. Першим і рішуче потрібним завданням є оконсолідування сил в самому КУК-ові. На сьогодні КУК є механічним зліском різноманітних політичних партій і організацій, або аритметичною сумою різних по своїй величині додатків, органічно не-посдиних. А в тім треба ці окремі додатки уже згрупувати в більш тісні і споріднені об'єднання чи сектори і цим досягти корисних наслідків консолідації. Ми в даному випадку не теоретизуємо, а виходимо з реальних складників КУК-у і думємо, що треба негайно розпочати в самому КУК-ові боротьбу з атомізацією політичних груп, що її штучно підтримують деякі недержавницькі середовища. Треба ту атомізацію припинити. Не показує державний досвід, всюди в державах Європи панує в основному чотирьохпартійна система, а в основних демократичних країнах Західу - Англії і С.Д.А. домінує лише двохпартійна. В цих умовах для нас нещастих збігців, яким, навіть, права емігранта ще не визнано, є рішуче недозволенім люксусом мати десяток політичних організацій, число яких загрожує зростати. Уже бродять чутки, що партія соціалістів-революціонерів евентуально дробитиметься на лівих і правих.

Українське суспільство такої атомізації не схвалює, бо не бачить в ній позитивного явища. Ми гетьманці не тому проти дроблення партії есерів на лівих і правих, що незручно ділити того одинокого есера, що в європейських теплицях ще зберігся, як музейний експонат, на дві половини: ліву і праву, а тому, що ми зasadничо не поділюємо цього шкідливого, чи вірніше, злочинного диференцювання. Ми вважаємо найактуальнішою проблемою сьогоднішнього КУК-у згруування, обєднання всіх політичних організацій в чотирьох групах: до першої групи, після прове ення певної підготовчої роботи в ідеологічно-програмовім, тактичнім напрямі, можуть увійти соціал-революціонери, соціал-радикали і соціал-демократи. Цей сектор соціалістичний має працювати певний час над органічним і організаційним консолідаційним процесом, щоби діяти спільно в повнокровній і міцнішій об'єднані соціалістичній групі.

Приняття таких завдань свідчить теме про справжню державницьку консолідаційну акцію і державницьку працю КУК-у. Слідуючих три партії: українське національно-демократичне об'єднання, національно-державний союз та революційно-демократична партія можуть знайти завершення своєї консолідації у створенні єдиної потужнішої загально-демократичної групи. До речі звертаємо увагу на беззмістовну назву: "український національно-державний союз. Що то має означати - державний? В противагу приватному, недержавному? На місці тут слово - державницький. Чи може воно недовподебі? Ясна річ, до такого проекту можуть бути внесені якісь доцільні корективи, так, напр., можливо партія УСД вибере собі місце не в соціалістичнім, а демократичнім секторі. Натурально, що окремі групи людей з окремих партій за такої перебудови можуть і винасти, але цей факт не повинен спонити акції згруування однорідних партій в об'єднаннях. Ті люди зможуть определитися в одному з чотирьох основних таборів. Ядро консервативно-монархічної групи складуть гетьманці-державники, з якими збліокується партія, що оформляється в християнсько-державницький союз. На повстання такої партії українство чекає; вона, треба думати, в наслідок ренесансу ідей християнства, за прикладом європейських народів, оформиться і в українців, що стають на грунт гартування ідеї духа, ідеалістичного світогляду, не лише в галузі релігії, культури, але й політики. Це буде третій політичний сектор. І, нарешті, буде зовсім не противно засадам християнської моралі, божеським і людським законам, цілковито не гріх, коли ми почнемо працювати над об'єднанням двох націоналістичних таборів в один. Він набрав би на силі і значенні, він став би рішальним фактором у нашій дійсності, а все українство з радістю благословило б і вітало цю акцію. Ми не думаемо, що

це утопія, треба тільки сильного бажання, холодного розуму, а, головне, треба бути жертвенним, в розумінні піти на офіру, на поступки на лінії самовимеження внутрішнього імперіалізму, про що мова мовилась на початку цеї статті. І якщо від політичні організації широко прагнуть консолідації, вони уже сьогодні можуть розпочати за круглим столом акцію по перетворенню десятьох політичних організацій в чотири повноправних і потужних, справді реальних і солідних групи: соціалістичну, демократичну, консервативно-монархічну і націоналістичну.

Ми, як помічає читач, не думаємо, що уже відразу це буде чотири політичні партії, ми після що думаємо про чотири групи, сектори чи блоки. Коли нам скажуть, що безпідставно мріяти про утворення таких груп в наслідок консолідації за допомогою КУК-у, нам лишається тоді отвердити маловір'я, або ж повну невіру у дозрілість до консолідаційної акції тих, що сумніваються в її успіхові. Про яку ж консолідаційну акцію йдеТЬся, як не про справжнє об'єднання?

Факт же, що коли КУК лишиться лише механічним об'єднанням десятка партій, то де ще не означає органічної консолідації і така консолідація ні на крок не наблизить нас до одного національно-політичного проводу. Не поділяємо також практики КУК-у творити таборові, і повітові КУК-и. Цілком достатньо обмежитись, крім центрального КУК-у на Німеччину ще обласними його філіями. Нема потреби через діяльність таборових КУК-ів розподілювати маси в гіршому сенсі цього слова загострювати без жадної користі питання делікатної природи окрізь, в усіх точках нашої еміграції. Активізація таборових КУК-ів призводить в сьогоднішніх умовах до заогнення й завихорення атмосфери по всім теренах Німеччини. З успіхом можна полагодити справи кожної області в обласному центрі. Тоді уникнемо розмаїтої неекофрдинованої акції таборових КУК-ів і профанації їх.

Яка ж кінцева мета утворення КУК-у? Повстання — ми уже сказали — єдиного НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ПРОВОДУ..

Гетьманці-державники на КУК дивляться, як на найвищу політичну інотанцю українців в Німеччині і тільки в Німеччині. Це є КУК на Німеччину. Згаданий КУК має увійти в безпосередній контакт і зв'язок з аналогічним КУК-ом Канади, З.Д.А., Південної Америки, Англії, Бельгії і Франції з метою утворення єдино-національного КУК-у, який по суті і буде політичним зверхником українського народу та його єдиним репрезентантом, що повстане в результаті співділання на теперішньому історичному етапі діючих реальних політичних груп, як реально-політичний педаго-

З лона єдино-національного КУК-у і мав би в потрібний час виконитися український Еміграційний Уряд, що явився б логічною синтезою впливів, значення, питоменості та історичного традиції націзму всіх державитворчих українських сил. Отже об'єднаний КУК виконав би найвище й найсвятіше завдання - дав би нам загально визнаний Емігрантський Уряд, що був би для всіх відламів української національно-політичної думки органічно-легальним тілом.

Вилоненням з себе такого Емігрантського Уряду КУК заєздив би українські сили, які надарено нищатися саме в боротьбі за існування того чи іншого уряду, і будуть ще нищитися. Наступила дванадцята година, коли невільно українським політикам кидати українських братів зі списами один на одного на проліття крові, за персональний склад еміграційного уряду. Треба увільнити українські емігрантські маси, кожного емігранта зокрема, від боротьби за урядові персони, непотрібне розпалювати пристрасті й кидати у вир братобивчої війни українців за місця в емігрантському уряді. Маємо ощаджувати кожного емігранта зокрема, шанувати його життя. Можемо і мусимо не шляхом фізичної й духової боротьби, яка деморалізує і дичавіє наших людей, а шляхом договорености, тоді, як настане відповідна година вилонити емігрантський уряд через єдиний КУК. Ми не можемо в наших умовах скликати всеукраїнський емігрантський зізд для згаданої цілі; мусимо в цілях економії сил сягти тої мети в легший і доцільніший спосіб через акцію КУК-у. Ми не смімо залишати українських емігрантів в стані п'ерманентної війни за той чи інший уряд. Пересічний українець просить лишити його в покої, не творити заогненої атмосфери. Він благає т.зв. українських політиків договоритися щодо емігрантського уряду. Державницька форма України і проблема пості ного уряду України буде розвязана в свій час ймовірно народцім референдумом. Отже, повстання українського еміграційного уряду через єдино-національний КУК українська еміграція прийняла б з найтеплішою вдячністю.

Знаємо, що в цім місці прихильники уряду УНР заперечуватимуть нам, вказуючи на те, що такий уряд, в протилежність уряду УНР, був би штучним витвором, не мав би історичної традиції, а прихильники уряду УГВР скажуть, що такий уряд не відбивав би реальні сили бандерівців, що наси повинні вибороти собі уряд, а не хтось за них їм накине уряд. В цім місці можемо прихильникам УНР, що покликаються на традицію гамілем, нагадати, що універсальні традиції є насправді такі переговорічні, з усього

історичного періоду України лише стосуються 1917 - 1920 р.р. і то часто негативні традиції. Коли вжеходить о традиції, то віковими традиціями є тільки монархічно-гетьманські, від віків властиві нам, дійсно позитивно творчі, проте ми не творимо свого уряду, бо вважаємо таку роботу недержавницькою, розбивацькою, шкідливою. Ми свідомі, що самій консолідаційній акції КУК-у загрожують існування урядів, якби вони не звалися. В сьогоднішніх умовах нам, як консолідаційному партнерові,ходить о ті партії, що співпрацюючи в КУК-ові, попирають Уряд УНР. Вони відіграють подвійну роль, підписуючи в КУК-ові зобов'язання не виступати назовні в загальнонаціональних справах і одночасно попираючи зовнішню акцію УНР. Представники тих партій в КУК-у кладуть свій підпис на деклараціях КУК-у, звернених до Паризької Мирової Конференції та до Об'єднаних націй і в той же час через свою екзекутиву - уряд УНР - вдруге звертаються до тих же органів. Крім дублювання такої роботи це означає те пониження значення КУК-у, підтримавши його престижу самими ж учасниками консолідаційної акції. Це є виламання з порядку, принятого КУК-ом, і грубе порушення як постанов, так і правильника КУК-у. Згадана поведінка представників організацій, що за ними стоїть уряд УНР, є підсвідомим зобов'язуючим норм КУК-у що найменше грою, що свідчить про намір згаданих організацій використати престиж КУК-у в інтересі УНР і перетворити КУК на знаряддя УНР. Сьогодні ми з цього не робимо організаційних висновків, але разом з тим подаємо голос перевагороги всім, що застосування подібної тактики на добре КУК-ові не вийде і життя його зробить безолавним і коротким. Вина за це впаде на голови тих, що пробує з КУК-у робити діяльку в своїх руках. другим доказом цього було намагання тих же чинників через КУК провести ідею передпарламенту. Проте третій і подальші докази, що уже мали місце, покищо мовчимо. Рішуче застерігаючи проти цих підважувальних заходів, звертаємося зі цирим закликом до своїх партнерів по КУК-у змінити шемні рукавички на світлі, не порушувати постанов КУК-у та відмовитись від політики використання престижу КУК-у в інших цілях. Якщо ж на це бракує доброї волі, пощо тоді гра? Уже вистачить з українців всякої гри. Вони вимагають правдивої консолідації. Якщо група С.Бандери, боронячи інтереси УГНР, зірвала з КУК-ом, то, принаймні, з погляду громадської моралі, чинила широ. до речі, з огляду на те, що саме тепер гуляють чутки про зближення бандерівців і гетьманців, мало не про блок між ними і передбачуваний вихід гетьманців з КУК-у, ми змушені заявити, що беззастережно і широ стоїмо за продовження консолідаційної акції в напрямі, накресленому виді. Вихід з КУК-у вгори засуджуємо зasadничо, до виходу нас можна тільки зму-

сити.

Ми розуміємо потягнення деяких чинників на вилучення нас з КУК-у і їм відповідаємо, що ми за самостійні ноги і голову, за самостійну політику грati на чужім інструменті не збираємося і робити чогої музики не думаємо. Щодо нашого відношення до групи, яка опинилась за межами КУК-у, то воно толерантне і критичне. думаємо, що дух толеранції має вітати між нами всіма. Ми не поділяємо атмосфери суцільної підозри і ворожечі до згаданої групи. Поза толеранцією відносин наше ставлення до неї є разом з тим критичне, як і до інших чинників. Ми прямо кажемо, що згаданий рух для першого етапу державного будівництва - завоювання влади - може бути позитивно-творчим чинником, хоч б. чимо в ньому, не менше від інших, і негативне. Для другого етапу державного будівництва - розвитку держави - вважаємо згаданий рух в сьогоднішній мо-формації рішуче несприйнятним, хоч він і намагається творити адміністрацію, поліцію та інші атрибути державності. Щодо першого етапу - завоювання влади - згаданий рух з його визвольною концепцією може бути неоціненим зкладом. Домінантою зусиль тої групи є творення збройної сили для визвольної акції, до основі своїй є глибоко правильним поставленням і цінним. Справі творення збройної сили українці мають віддати належне і злочином є як зневаження і знецінення її, так і гльорифікація.

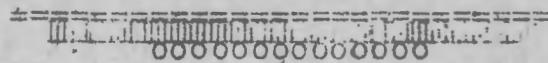
Бл.п. Гетьман Павло Скоропадський учив нас звертати увагу в державному будівництві перш за всеого на збройну силу. Тому Гетьман у відміну інших, які тільки мітінгували та демілітарізувались, створив I український корпус - основу державності, та що починав будову держави з армії, а не з парцеляцій. Тому гетьманці зasadничо є з найповнішим і наймогутнішим розвиток збройної української сили, чи те називатиметься УНРА чи УПА, чи інакше. На погляд гетьманців справу творення української збройної сили мусимо зробити справою всеї української нації і набутком цілого народу, а не привилеєм одної групи. А від правильної постави, питання залежатиме і успішний розвиток його. Тоді до цеї справи залаштують себе військові кваліфіковані сили, тоді над святою по суті справою не пануватиме бродяче одiум, а, навпаки, утвердиться підет, пошана і радість нації. Тут має бути провідною девіз: не групова збройна сила, а справді народня, як була вона за Б. Мельницького.

Звідси виростає і наш погляд на УГВР. Остання може розглядатися лише, як керівна військова верхівка, інакше, як штаб військової збройної сили і тільки так, а не як уряд. Тільки за таких умов має і матиме сенс заклик групи С.Бандери включатися до УГВР як до провідного

військового штабу, куди змогли б прийти всі військово-здібні спедія-
лісти. Але передумовою цього мало б бути відмовлення УГВР від преро-
гатив уряду. Жільки тоді УГВР набрала б характеру воєохоплюючого ук-
раїнського національного збройного фактора, коли б перестала імену-
ватися урядом. Ясно, що для цього людям з УГВР треба мати добру волю,
треба погодитися на порозуміння і на винесення цеї справи з конспі-
ративної основи. Ікшо збройна сила стане набутком народного загалу,
то цей загал мусить володіти правом сконтролювання твої сили. Мусимо
признати, що державне будівництво не кінчається на умінні зорганізу-
вати військову силу. Можна через цю силу і владу добути, але нею од-
ною держави не збудуєш. Тому абсолютно недостатньо є та духовість,
що настригливо пропагується і до полягає тільки в "духовості лісу".
Такою духовістю вік людина не житиме. Неминуче і скоро зредяться роз-
чарування і справа, як метеор в небі, на хвилю одалажне, щоб потім за-
гаснути. Історія України уже знає безплідні приклади визвольних ру-
хів, хоч би і гайдамацьких, не закроєши широко по державницькому, а
лише керованих і диктованих збройною наснагою, якої рішуче недостат-
ньо для побудови держави. Тому наші гайдамацькі рухи нам не створи-
ли держави, що далі завихореня, далі зламання опору, далі духовності
повстанця, вище "духовости лісу" вони не піднялися.

Покійний Гетьман Павло учив нас, кажучи: "не приймайте до СГД
осіб, що нічого не вміють робити, а особливо стережіться тих, що на
власному патріотизмі спекулюють". Здавалося б на перший погляд зви-
чайні слова, а насправді, яка в них міститься глибока державна мудрість.
Справді, яка вартість члена СГД, що жадного Фаху не знає, що в практи-
чному державному будівництві не вмітиме ані цеглини покласти до фун-
даменту державної побудови. Так само зстереження Гетьмана щодо ура-
патріотів, всяких політиканів в основі своїй дорівнюється національ-
ним заповіді. І дійсно, сам патріотизм, сама любов до України, як любов
сига до своєї матері без добрих діл є ще маловартісна доброжинність.
Той, до мас голу любов до матері, в очах суспільства ще не заслуговує
на пошану. Так і голий патріотизм український не є ще жадною заслугою.
Не сміємо забувати, що і Махно, і Скрипник, і Любченко були патріотами
і любов свою піднімали ділами, але недобрими ділами, ділами, що роз-
валювали суверенну державність. Отже з патріотизму до батьківщини
можна багато дров нарубати, але хати не поставити. Не забуваймо, що
успіх Б.Хмельницького обумовлений участю в повстанці державницько-кон-
сервативників, до яких в першу чергу належав сам Гетьман та частина

козацької старшини. Без цих чинників новостанча розголова акція і Хмельницького не дала б нам державності. А такі державницько наставлені люди існують в кожній політичній організації і поза ними. Тому ми за сорз цих державно-творчих сил, тому ми за консолідацію, як могла б привести нас до створення єдиного національного проводу з державників, що уміли б поганувати свої вузько-партийні інтереси та революційно-визвольну стихію в користь загально національного добра, зуміли б обмежити стремління поодиноких українських національно-політических факторів у своїй внутрішній імперіялістичності та підпорядкувати їх інтересам Української Держави.

Проф. М. В. Б.

ДО ЕКОНОМІЧНИХ ПИТАНЬ МАЙБУТНЬОГО.

'Останні десятиліття дХ віку з їх воєнними і соціальними потрясіннями поставили перед людством низку проблем, серед яких одне з перших місць займають питання про шляхи майбутнього економічного розвитку. Ці питання почали притягувати до себе особливу увагу після першої світової війни, що в багатьох відношеннях було зламним моментом в новітній історії людства.

Підзвичайно важливим подією в оцінці нових епох, економічного злиття і перспектив на майбутнє була дискусія навколо доповіді Вернера Зомбарта, зробленої ним, як найавторитетнішим представником економічної науки в відомім німецькім товаристві "Ферайн фюр Соціалполітік" на ламі між двадцятими і тридцятими років бімучого століття. Ця доповідь викликала не тільки багату сумками дискусію під час доповіді, але спричинила і до низки виступів економічної преси.

Люмки вчених, що брали участь в цих виступах, в принципіному питанні про основи сучасного економічного життя і лінії економічного розвитку в майбутньому, можуть бути зведені до таких положень: В передових країнах світу капіталізм вступив в нову епоху так званого пізнього, або пов'язаного, капіталізму. Пряктерною ознакою цього нового етапу є зміна структурної організації капіталістичного господарства. Вони полягає на тому, що, в наслідок розвитку акційної форм підприємства і процесів концентрації і централізації капіталів, що є з економічного життя тако характерно: для всього під століття постать підприємця - кішт ліста, що був одночасно і власником і керівником к

піталістичного підприємства і у всякому разі центральною фігурою цієї так званої епохи вільного капіталізму. Натомісъ з'являється влада величезних капіталістичних об'єднань, що охоплюють найголовніші галузі народного господарства, нівелюють методи організації і керування капіталістичними підприємствами і низводять колишні підприємців-капіталістів до ролі простих акціонерів і добре сплачуваних директорів підприємств. В звязку з цим міняється організація самого виробництва, керування суспільною продукцією, умовини реалізації, змінюється характер всіх економічних відношень. В великий мірі ще за часів вільної конкуренції що була одним з найхарактерніших явищ на протязі діл століття і що так проклямувалася лібералістичною політикою, основою якої були розроблені і підтримані всім авторитетом класичної школи політичної економії. Основою господарчого життя, як і раніше, і зараз залишається приватна власність і пев'язана з нею приватні ініціатива і це буде продовжуватися і найближчі десятиліття, але уже в модифікованій формі. В старих країнах капіталізму ці останні моменти все більше лімітуватимуться втручанням і поширенням впливу в сфері економічного життя держави, яка перебирає тим на себе, шляхом удержання керування найважливішими з національного погляду галузями виробництва /в цей етап розвитку вже вступило англійське господарство/. Але розвиток капіталізму в нових країнах /головно Азії, Африки і Америки/ - в звязку з чим В. Зомбарт назвав його кольоревим капіталізмом, де він лише починає своє побідне просування, очевидно, в чelykій мірі пройде через ті форми економічного життя, які були характерні для ХІХ століття, або які будуть синтезом поміж новими формами країн старого капіталізму і формами характерними для вільного капіталізму. У всякому разі на думку майже всіх вчених капіталістичне господарство, не дивлячись на внутрішні структурні зміни, або саме в наслідок їх, має перед собою ще довгий шлях розвитку, поки воно перейде в якесь іншу форму господарства, яка, виходячи з її найхарактеристичніших ознак, уже не зможе далі носити назву капіталістичної. Такий прогноз дається зараз представниками економічної науки щодо майбутніх шляхів економічного життя людства.

В звязку з цим обговоренням майбутнього мимоволі постає питання - якими шляхами буде іти економіка Сходу і зокрема нашої батьківщини України. Сучасна форма її господарства довела, що повне удержання всіх галузей народного господарства і повне циклическі приватної власності і приватної ініціативи спричинилися до надзвичайної

ро зтрати національно-економічних сил країни і встановлення відносин які ні в якому разі не можна назвати вищими по відношенню до тих відносин, які існують в передових капіталістичних країнах. І немає сумніву, що Україна повернеться ще до тих основ економічного життя, які панують зараз у всьому світі. Але той факт, що Україна більше як чверть століття перебувала в системі принципіально іншої економічної організації, що на протязі більше як 25 років вона знала тільки націоналізовані індустріальні і аграрні фонди заставляє думати, що її господарство майбутнього не зможе пройти мимо цих умов існування її в останні десятиліття і повинно бути побудованим на відповідному урахуванні цих особливостей її економіки.

Економічний устрій країни повинен бути синтезом найкращих досягнень економічного життя передових країн Західної Європи і Америки і специфічних історико-географічних і соціально-культурних умов України. В своєму майбутньому господарчому житті Україна повинна орієнтуватися на . . . принцип Канта про рівноцінність людської особи і тому вищою метою повинно бути таке побудування економічного життя, коли б кожному членові суспільства був би забезпечений такий рівень матеріальних достатків, який би дав йому можливість найширшого користування досягненнями сучасної культури.

Для здійснення цього завдання Україна повинна повернутися знову в основному, до тих підвалинь економічного життя, які на протязі тисячолітнього існування людського суспільства довели свою величезну прогресивну роль – приватної власності і приватної ініціативи. Кожному повинно бути повернено право вільно гospодарювати на своїй землі і в своєму підприємстві, вільно обмінюватись виробами добрами і вільно розпоряджатися наслідками своєї праці. Обсяг приватної власності і вільної конкуренції /негативні риси яких добре відомі, але які ні в якому разі не переважають їх позитивних рис/ повинен бут обмеженими тими лише рамками, які визнаються зараз, як науковими дослідженнями так і останньою практикою державного втручання в сферу економічного життя з боку передових країн, як абсолютно потрібні для захисту слабших членів суспільства.

Економічна політика країни повинна бути скерована на створення в майбутньому індустріально-аграрної країни. Україна може і повинна стати в першу чергу індустріальною країною тому, що: а) вона має всі потрібні природні умови /природні блага/ і б) тому, що тільки індустріально розвинені держави, як це досвіда історія XIX століття,

можуть претендувати і стати економічніс, а тому і постачано, самостійними. Спіралючись на такі свої багатства як Донецький вугіль, Лерченське і Криворізьке залізо, Україна може створити могутню металургію, яка є основою розвитку всіх видів машинобудівництва. На своїх землях Україна, може лише за винятком кольорових металів, має в достатній кількості потрібну сировину, щоб розвинути найрозвинутіші галузі промисловості, які б забезпечили їй гармонійний індустриальний розвиток. Але Україна, маючи одні з найкращих земель в світі одночасно може розвинути і інтенсивне сільське господарство, як по лінії державного господарства, так і скотарства, для забезпечення базово-среднього споживання, і постачання сировиною харчової і легкої індустрії. За своїм економічним розвитком Україна може бути порівняна тоді з такими країнами як Сполучені Штати або передвоєнна Німеччина, де індустрія і сільське господарство досягали великого розвитку.

Сільське господарство повинно бути повсякчасно під особливим піклуванням держави, щоб індустриальний розвиток не привів до зруйнування самостійного і сильного селянства /що повинно бути знову створено на Україні/, яке було на протязі всієї історії України насієм і захисником української національної ідеї, боронило своїми грудьми українську землю і охоронило нашу національну душу незвичайно на всі бурі і потрясения нашої історії і яке в майбутньому повинно бути однією з найголовніших підвалин нашої держави.

Процесом, який має приести Україну до нових умов життя, буде процес денационалізації /здержавлення/. економічного життя, який в галузі економічній повинен привести до відтворення приватної власності і приватної ініціативи, що, як ми вже згадували, визнають і зараз найменшими економічними чинниками, більших неможливо буде привести в руки ті величезні господарчі сили, які будуть потрібні для відбудування країни і розвитку здорових форм економічного життя.

Найголовнішим питанням, яке повстане під час цього процесу це - стійківдіошення поміж державним і приватним секторами народного господарства. Це питання не може бути розвязано шляхом встановлення якихсь загальних, однакових для всіх галузей народного господарства принципів, а маєтись бути вирішено для кожної галузі зокрема.

Сільське господарство повинно бути побудоване майже повністю на основі приватної власності на землю. Земля повинна бути передана селянству безкоштовно. Не кажучи вже про коротке право нашого селянства, яке вже кілька разів за останні десятиліття змінчувалимо кратко.

свою боротьбу за землю, економічний стан селянства може бути такий, що вимагати від новогс нових громевих сплат буде неможливо. Переход до індивідуального господарства може потребувати значних витрат на здобуття реманенту і інших заходів господарчого порядку і покладання обовязку сплати за землю може мати тяжкі наслідки для молодого, який тільки буде ставати на власні ноги індивідуального господаря.

В руках держави має залишитися тільки обмежена, невелика частина землі у вигляді великих посілостей /Про повернення поміщицького господарства не може бути, звичайно, ніякої мови/ для виконання культурно-передових заходів у сільському господарстві і для забезпечення деяких галузів промисловості сировиною особливо в перші роки нового ладу, поки селянство, через ринкові стопунки не пристосує своє господарство до нового товарово-промислового попиту. Промисловість повинна будуватися на міщаних основах. Тут можна намітити кілька форм:

1. Існування невеликих і середніх підприємств в руках приватного капіталу, з певною винагородою державі з боку приватного підприємця за передачу їйому цих підприємств.

2. Існування державних підприємств більшого розміру з притягненням приватного капіталу, а оскільки Україна буде мати в перші десятиліття нового ладу недостачу капіталів, це буде, очевидно, робитися у формі державно-концесійних підприємств з притягненням чужоземного капіталу.

3. Існування спеціально-концесійних підприємств з пізнішою передачею їх в руки держави.

4. Існування повністю державних підприємств; залишення в руках держави найголовніших галузей промисловості, які впливають на розвиток всього господарства. Україна не повинна після 25 річного існування виключно націоналізованої індустрії цілком повернутися до приватної власності в цих галузях і пророблювати пізніше зесь шлях боротьби за їх удержання на користь всенародних інтересів.

5. Існування повної волі ремесла.

Деякі вважають, що допущення чужоземного капіталу у якій би то не було формі недопустиме. Але в який же спосіб Україна розбудує тоді своє господарство?. Іти знову шляхом нагромадження капіталів за рахунок населення неможливо. Отже залишається єдиний шлях - одержати допомогу від багатших країн як у вигляді державних позик, так і в звязку з недостачею капіталів на світових ринках/ шляхом допущення у деякій мірі чужоземних інвестицій.

В галузі торгівлі повинно бути встановлено найширше панування приватного капіталу, що є найкращим регулятором торговельного ринку, всього процесу обміну, а тим і всього народнього господарства. Суспільною формою торгівлі, яка буде протистояти сфері приватного капіталу і обмежувати його негативні риси повинен бути широкий розвиток всіх видів фінансової операції, до якої Український Рарід виявив великий науковий і ведучі здібності і яка по всіх країнах довела свою величну користь в підвищенні матеріального добробуту населення.

В галузі транспорту: залізничний і водний річковий транспорт, оскільки вони мають монопольний характер, повинні бути залишеними в руках держави, з повним виключенням приватного капіталу. Інші види транспорту, як автомобільний морський, авто і авіо-транспорт можуть бути органіовані на приватно-капіталістичних основах.

В галузі кредиту уstanовлюється повна монополія держави та емісійних установ на цю волю розвитку приватно-капіталістичних акційних банків, для виконання народньо-господарських завдань в галузі кредиту.

В галузі валютної політики повинна бути створена стала українська валюта - коробованець, забезпечені реальними цінностями, як основа здорового економічного життя, з метою запобігти всім можливостям збагачення окремих осіб за рахунок тих явищ, які випливають з несталої валюти.

В галузі зовнішньої торгівлі Україна повинна вступити в інтенсивні звязки з іншими країнами на основі найбільшого сирічного але з померканою системою тарифного захисту молодої української промисловості і сільського господарства з боку сильних економік держав. Не маючи за кордоном своїх власних інвестицій і не маючи можливості мати активний платіжний баланс, Україна повинна, особливо для підтримки своєї валюти, мати активний торговельний баланс.

Муніципальна політика повинна будуватися на основі таких засад:

1. Залиште на всіх підприємствах громадського користування в руках муніципальної влади /або з допущенням концесійного капіталу/.
2. Передачі всіх дрібних землеволодінь і будівель в місті в приватну власність.
3. Передачі великих землеволодінь і будівель в приватну власність з постійною участю муніципалітетів в прибутках цих землеволодінь в розмірі не менш як 50%.

Особливо важливою ділянкою, яка потрібус ~~найуважливішого~~ до себе

відношення, в сфері соціально-економічної політики. Вона повинна бути скерована на захист слабших елементів суспільства, які в майбутній державі повинні бачити не захисника інтересів сильних економічної та політичної влади, а справедливого керівника суспільним життям.

Основи ці можуть бути зведені до таких моментів:

а/ Захист і сприяння розвиткові сільського господарства системою загальної аграрної політики.

б/ В галузі промисловості і торгівлі запровадження всіх видів соціального страхування і фабричного законодавства: від нещастих випадків, хворості, інвалідності, старости, безробіття, і регулюванням довжини робочого дня, заробітньої платні й т.д. за зразком передових країн.

в/ Повна воля створення професійних організацій у всіх галузях народного господарства.

г/ Участь робітництва в прибутках підприємств.

Всі ці моменти приведуть до створення певної соціальної стабільності і особливо повинні викликати у робітничої класи упевнення, що вона не буде лише об'єктом господарчої політики інших класів населення, а рівноцінним учасником господарчого процесу і культурного життя. Без створення соціальної атмосфери довірря - не можна буде добриватися сталого нормального розвитку держави.

Визнаючи, що порушення рівнем харчування, однією з найважливіших ділянок людського життя є житлові умови. Особливу увагу треба звернути на різні форми найширшої допомоги біднішим класам населення для будівництва дешевих, комфортабельних власних жителів шляхом відповідного фінансування державою. На зруйнованій війною Україні проблема будівництва жителів є спеціально ще одна з найскучіших питань.

Державне господарство і зокрема податкова політика повинна бути побудована в такий спосіб, щоб забезпечити державі достатню кількість засобів для здійснення тих завдань, які стоять перед нею і звязані з існуванням кожної держави, та і тих ширших цілей, які повинна поставити перед собою майбутня держава, виходячи з трудового принципу побудови життєвих відносин.

Для сприяння найширшому розвиткові всіх галузей народного господарства державою широко повинен бути підтриманий розвиток всіх видів професійно-технічної освіти, що в комплексі всіх інших соціально-економічних заходів повинно зайняти важливе місце.

Для забезпечення життя непрацездатних членів суспільства держава повинна широко розгорнути також всі види каритативних організацій.

Ось та можна мислити собі основні напрямки майбутнього економічного життя країни.

Ми зупинилися в цьому тезообразно-зробленому викладі лише на найзагальніших принципових установках, без деталізації чи інших питань. Ця деталізація і уточнення по відношенню до різних ділянок економічного життя є одна з найважливіших чергових проблем представників економічної науки. Вихідною ж позицією для цієї роботи, як ще раз підкреслюємо, повинно бути гармонійне поєднання широкої приватної ініціативи на базі приватної власності і широка участь і керівництво державою основними процесами економічного життя, що є загальною тенденцією розвитку сучасної стадії економіки.

ФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФФ

Проф. Л. Окінщевич.

НОТАТКИ ПРО КОЗАЦТВО В УКРАЇНІ.

Гаряче сонце українського півдня заливає своїми проміннями розлогі простори степу. Тм'яно пахнуть степові трави, що їх коливає лінійний вітерець. Спокій і відвічну тишу порушує далекий тупіт. З близької балки виїздить загін озброєного степового люду. Прекидуючись словами, покурюючи, малюки загін прямує на північ.

Пройде кілька днів і зустрікеться меч із мечем. Перелякані відступлять передні польські сторожі. Запалають як свічки Шляхетські замки, не втече від козацької шаблі і дахто з своїх, що деруться нової "уніятоцької" віри.

Що це? Це - початок одного з багатьох козацьких повстань в Україні десь у XV та першої половини XVI ст. Це є боротьба за визволення України від польського гніту, каже нам українська історіографія.

І знов степ, сливе такий же як і перший. Знов той же малюнок величавого, відкритого простору, наповненого ароматом ковилю, чебрецю і інших степових рослин, оживленого співом тисяч і тисяч степового птаства. Та ось - далеко чути розголос сумної пісні. Знов йде, і знов на північ, загін стапового брацтва.

За кілька день запалають вогнем боярські і двосянські оселі, зі страхом розбігаються загони стрілецького війська, поляє в бою суворий воєвода, сковається від козацької промсти спритні "дяки" та "піддачі".

Що це? Це - скаже нам історіографія російська - є початок одного з бунтів козачої донської "голитьби".

Дивна реч: в чому треба шукати відмінні, - коли вона існує, - між такими-небудь подібними явищами, як українське і російське козацтво, в чому відмінна їх боротьба та її значіння?

І до таке взагалі козацтво, яке його значіння, яка роль?

Ще недавно народницька історіографія в Україні писала головно про любов козацтва до волі, про свободний устрій козаків, про братство і рівність поміж ними. Мені, особливо згадують надзвичайно популярні свого часу твори Олександри Єфименкової. Скільки у її ображеннях цієї глибокої української патріотки з холмогорської російської півночі закоплення вільним устроєм українських козаків, і скільки обурення на козацьку старшину, яка ніби поклала край козачій волі і демократії.

тичному ладові!

Ікраз тому, що твори О. Ефименкової були такі популярні так, можна сказати, — модні серед українського суспільства кінця XIX і початку XX ст., якраз тому їх мало хто в наш час читає. і це є зрозуміле: ці твори тепер застарілі, і цьому не міг не сприяти їх почасти публіцистичний характер.

Люди іншого часу, ми потребуємо вже інших і історичних робіт. Для нас, що бачили все як волочилися в поросі і бруді прaporи з найгучнішими закликами і найпринаднішими кличами, прaporи, які ми любили і на які ми молилися, нам потрібний інший метод досліду, ми не віримо словам і гаслам ми потребуємо інших дійсних історичних героїв...

Але вернемось до козацтва. Варто задуматися про причини походження цього явища саме в Україні, саме на півдні, на Дону і на Ніку /Уралі/ в Росії. Чим викликано те, що західно-европейські народи не знали цього явища? Чи є в факті організації й існування козацтва на Україні і в Росії якась особлива перевага над іншими народами? Чи дійсно тут важив і рішав факт особливої народної вільнолюбності, як це ще недавно думала і проголосувала народницька історіографія? Чи може на Україні /збоку поляків-поміщиків/, а в Росії збоку російських дворян, був особливо тяжкий гніт — панщина?

Справа — безперечно не в цьому, хоч гніт панщини і теже моральне почуття від залежності від людей чужої культури, як це було в Україні, відкидати не можна. Найближча сусідка України — Біла Русь — була в тих же відносинах з Польщею і поляками, як і Україна, але козацтва, як сталої інституції /не рахуючи кількох років за Хмельниччини/, вона не утворила. і в Росії, коли селянин тікав від пана свого на гарячі, чорноземні степи півдня, він ставав козаком, коли ж його брат чи приятель вибирав собі інший шлях і йшов до суворих Вологодських чи Вятських лісів, він звільнявся від панщини, але жадної козацької організації не утворював.

Козаків і козацтво творив вільний степ. Степовий вітер робив людину вільною, умови степового ії життя сприяли ії організації саме в військові загони. З протилежністю вільному селянину півночі, вільний козак південного степу був оточений безліччю небезпек. Смерть чатувала на кожному краці. Бо степ давав притулок не тільки козакові з України /чи на сході — в Росії/, але тут же знаходили собі притулок і поживу загони з півдня — татар, ногайців, тощо. Вони вважали себе такими ж господарями "дикого поля", як і козаки. Постійні сутички, постійні напади, повсякденна небезпека бути забитим, чи потрапити до полону, примушували

до організації в загони військового типу. Ці загони проводили збройну боротьбу з загонами таких же вільних степових здобичників з татарсько-го боку.

Походження козацтва з цих степових ватаг вільних здобичників на довгі роки наклали свою відбитку на всю природу козацтва. Саме тут зароджується козацька організація, зверхнью владою якої була гамірліва козацька рада. Саме тут зароджується і самий тип козака як вільнополюбної, але в той же час і не звиклої до твердої організованості людини. Такий характер козацтва дуже і дуже позначився на всій дальній історії України.

У другій половині XVI і першій половині XVII ст. козацькі загони стають до бою з польською владою в Україні. Чим ж була ця їхня боротьба? Чи був це тільки вид селянського повстання - "жакерії", які прошли трохи не по всіх країнах Європи? Чи була це може релігійна боротьба православного люду проти наступаючого проти нього вояовничого католицизму? Чи була це визвольна боротьба проти польського гніту за вільний розвиток української нації?

Маркоютська історіографія в Советському Союзі, принаймні у 20-х роках, не вагаючися, твердила про те, що козацькі повстання були лише видом "селянської війни", "жакерії". Було дуже легко і було дуже просто поставити знак рівності поміж боротьбою українського козацтва і відомими фактами і проявами селянських повстань у Західній Європі. Але, чи ж мали вони право ставити цей знак рівності?

Ні, - бо жакерії в Західній Європі були окремі повстання селян-кріпаків проти своїх дідичів. В Україні ж повстання у першу чергу перевело козацьке військо, в вимогах якого ми не знаходимо принципово поставленого гасла визволення селян з кріпацтва. Коли в ряді випадків до повсталого козацтва і приєднуються певна частина покріпачного селянства, то в даному разі йде про те, що такі селяни і самі стають козаками. Нісля того їх участі у повстанських загонах можна кваліфікувати лише як самовільне залишення свого стану і свого золодільця. В основі боротьби з польською владою завжди виразно стоять захист інтересів і прав козацького, т.зв. Запорізького війська. Цього всього зовсім не знали повстання кріпаків у Західній Європі.

Само козацтво далеко більше говорило про боротьбу за віру право - славну. Ми не можемо тепер робити характеристику і давати оцінку гострій релігійній боротьбі в Україні, яка особливо загострилася в кінці XVII ст.. Це тема цілком самостійна. Але ми мусимо констатувати, що коза-

цтво є справді ії постійним учасником. Нераз воно прямо вмішується до суто церковних справ, аж до тиску на помісні собори православної Церкви. Як відомо, таке втручання далеко не завоїди було тактовне і вдале. З другого боку і в вимогах своїх, і в конкретних діях під час повстань, козацтво виявляє повсякчас свою неніхіть до католицизму і обурення проти унії з римською Церквою.

І все таки буде невірним утотожнити козацькі повстання з релігійними війнами, як це було в Західній Європі. Бо там, за нечисленними винятками /війни гуситів/, релігійні війни провадилися в межах одної і тої ж національності. Козацькі ж повстання в Україні виразно /причайми для нас, що розглядають їх з віддалення трьох століть, і через те більше здатні відділити істотні сторони подій від їх, їх тимчасового забарвлення ніж це могли робити їх сучасники і учасники/ приймали характер боротьби двох народів.

Самі учасники це розуміли, не завжди достатньо ясно. Лиш інколи прорвуться, як це було у Богдана Хмельницького, погроза "прогнати ляхів за Віслу", тобто - звільнити зовсім від них всю Україну. Прорветься... щоби знов забутися за десятками дрібних скарг на окремих польських магнатів, які, мовляв, навмисно намагаються посварити козаків з королем, - за вимогами деякого збільшення козацьких ресстрів, за наріканнями на унію, тощо. Але коли найбільше козацьке повстання, тобто повстання гетьмана Б.Хмельницького, розпочате у 1648 р. принесло перемогу; його наслід'я яскраво виявив - за що власне йшла боротьба: поляки були вигнані з України. Цим самим козацьке повстання виявило свій справжній зміст - боротьбу за звolenня свого народу.

В грандіозній епопеї Хмельниччини ми не можемо не бачити двох виразних тенденцій - тенденції зризу і розбурення попередніх форм життя і тенденції будівництва нового життя, нової України. Ці тенденції не могли не змагатися поміж собою. Перша з них несла багато тяжкого: горіли юлахетські двори з культурним набутком поколінь, без потреби переслідувалися ової ж люди, які належали до "унії", руйнувалася економіка краю; союзники українського козацтва - татари забирали в полон десятки тисяч населення. Ми не можемо зараз підрахувати кількості непотрібних жертв, кількості найтяжчих людських трагедій...

І мало в кого з нас піднялася б рука для одобрення, для прославлення цієї боротьби, коли б не інші її риси. Ними були в першу чергу будування ової держави, організація своєї центральної і місцевої влади, організація численного війська, все більше надтостання в "народній свідо-

мости розуміння творчої роботи на будуванню окремої від сусідів державної української організації.

Історія Хмельниччини - це історія запеклої боротьби поміж цими двома тенденціями, це історія тяжких спроб приборкати викликану повстанням анархію, це історія впертих зусиль "організувати" міцний державний апарат. Великі здібності і великий авторитет провідника козацтва, що тепер став на чолі нової української держави - гетьмана Богдана Хмельницького, його уміння зосередити коло себе на державній праці групу злібних співробітників, до яких він залучив ряд представників української шляхти, полегшували ці завдання.

Але не можна сказати, що боротьба вищесказаних тенденцій було закінчено ще за життя Б.Хмельницького. Її перейняла на себе Гетьманщина аж до кінця XVIII століття. Ми знаємо, до прояви анархії, нездисциплінованості й неорганізованості виявляють себе ще довгий час. Ми бачимо їх в появі численних ватажків і кандидатів на гетьманство, які роздирають внутрішньою війною свою державу в найдажче для неї хвилини. Пушкар і Барабаш, Бруховецький, ханенко, Опара, Суховій і десятки інших піднімають меч на свій же народ і входять на найбільш безпринципних умовах в спілку з його ворогами. Не бракує й таких, які, як наприклад, запорізький січовий отаман Іван Сірко, побували в усіх тaborах: і прихильників Москви і Польщі і - Туреччини.

Ми знаємо є наслідок цього - "руїна", тобто цілковите спустошення найбагатшого і найгустіше заселеного краю, справжнього серця козацької України, яким на той час були Київщина та Поділля, ослаблення позицій влади Гетьманщини, що примушували її йти на дальші поступки її сусідам, а в першу чергу - на небезпечні поступки міцнішому з них - Москві, зменшення й пригашення народного підйому в обороні своєї батьківщини.

В усіх цих проявах і фактах ми можемо пізнати багато з наслідків певних набутих козацтвом ще на вільних південних степах рис і тенденцій. Безперечної хребрости, яку подивляли навіть вороги, але разом із тим і невитриманості, фанатичної любови до волі, але невміння підпорядкувати себе певним нормам і обмеженням, широкої ініціативи, але поганої організованості, тощо. Це були слабі сторони українського козацтва, а тимчасом воно мало стати цементом нової державної організації.

І тому ми не любуємось тепер яскравими може, але сумними і трагічними епізодами громадянської війни за "Руїни". Ми, замість того, звертаємо першу увагу на героїв позитивної, творчої праці. Ми бачимо

тяжку боротьбу правителів Гетьманщини, ії ліпших гетьманів з усіми проявами неорганізованості й анархії, ми шануємо пам'ять даліких дідів теперішніх українців, які з честью виконували свій обов'язок збройного захисту свого краю від поляків під Зборовом і Берестечком, від росіян під Конотопом, від татар і турків в численних і жривавих боях. Ми шануємо всікий прояв творчої народної праці - муравлину роботу селянина, вмілість українського ремісника, організованість його цехів, ініціативність купця і міщанина. Ми пам'ятаемо про святу роботу пасторів духовних, що кликали народ до кращих і глибших почувттів. Ми з втіхом підкреслюємо, що факти анархії і неорганізованості стають все ріджими, що з кінця 70-х років до повстання 1708 р. /тобто в добу гетьманування Самойловича і Мазепи/ все міцнішає влада Гетьманщини, все більш наглядними стають факти творчої, віданої праці і кращої організованості життя. Це дає нам право казати, що не буде далі зламання української автономії збоку Росії, український народ має би майбутній свій розвиток проробити в своїй добре упорядкованій державній організації.

Це в цілому значить, що наше покоління по-інакшому оцінює всю епоху Гетьманщини. Ми не можемо вже, як це робила попередня історіографія, мідуватися картинами народного бунту чи підкреслювати і малювати картини внутрішньої боротьби, якими б єфектними і цікавими, вони зовні не виглядали б. І ми не можемо йти за цією історіографією, коли дали змінившись фарби на палітрі свої на підкреслено темний колір, тільки в нім має вона весь процес внутрішнього будівництва і зросту Гетьманської України.

Ми знаємо, що цей процес привів до позвороту залежності селян від поміщиків. Але ніхто з істориків-народників, сумуючи по втрачені селянськими масами волі, не спиняється над питанням про те - яку могла б в ті часи мати суспільну організацію українська держава? Інші тогочасні держави були також суспільствами, де селянин був закріплений за поміщиком-лицарем, чи нащадком лицаря, який був за те зобов'язаний служити державі на війні і в адміністрації. Козацька Укосяця неминуче ставала на цей же шлях. Козацтво ще здавна мало в своїх рядах "старих", "заслужених", "енатних", козаків, чи "ційськових товаришів". З них, а також з тих представників українського шляхетства, які стали до козацького війська, і утворилися кадри козацьких проводирів і адміністраторів, які здобували від гетьманів населені села, але за те муріли відбувили військову службу і нести адміністративні завдання. Можна і треба принципово

вважати такий суспільний лад за лад нерівний і недостатньо справедливий. Але не можна виділити при цьому Гетьманщину, як якесь виняткове явище. Відмінно існувала тільки в тому, що на Гетьманщині народувалися нові кадри поміщиків /в той же час - військових проводирів і адміністраторів/, а в більшості інших держав такими були старі, що з феодальної давнини осілі на певних територіях родини колишніх лицарів, шляхтичів, дворян, едельманів, шевальє і ін.

Повстання проти Росії російських козаків і селян такі як Різанщина чи інші, до Чугачівщини включно /хоч цей, як рух пізнішого часу, - кінець XVII ст.,/ має деякі додаткові риси/ були невдалі. Але хай би наші історики уявили собі, що Разін здобув би перемогу. Можна заздалегідь сказати, що успішний устрій Московщини ледби, чи зазнав би рішучих змін: частина поміщиків втратила б свої маєтки, але інші завоювали б нові золотільці з верхівки повстанців, які в той час не могли би інакше господарювати, як на основі вибрання панщини з своїх "підданих". Мабуть при цьому були б вони ще більш енергічні і завзяті, ніж старі поміщики. Так бе бував - завжди.

І саме в цьому слід знаходити різницю в значенні козацьких повстань в Україні і в Росії. В першій з них боротьба ішла проти чаконіціонального пригнічення і прямувала до створення своєї держави. Цим самим об'єктивно вона була глибоко прогресивна. Боротьба і таких же козаків в Росії, коли вона була оверовані проти своєї держави і не мала ні пляну, ні можливості переведення суспільної реформи, була спроще лише бунтом. При чому ми, однак, маємо виділити всі повстання козаків /як Будаїнське, напр., зг. Петра I/, що мали метою стати на обороні своєї автономії і своїх стародавніх привілеїв /від централізації/ з ходу російського уряду. Річ ясна, що така боротьба була цілком непрощаною.

До речі згадати, до які козацькі організації на Дону, Ніку і в інших місцевостях проходили шляхи суспільного розвитку, подібний до шляху Гетьманщини. Це було цілком закономірно, бо процес суспільної диференціації в той час ішов, як ми вказали, по лінії наділення найздібніших представників військової та адміністративної влади земельними маєтностями. На Дону і в Ніку це відбув лось пізніше ніж на Гетьманщині, цже - з XVIII ст.

Нам можуть заперечити, вказуючи на приклад російської півночі, яка суспільної диференціації у вигляді утворення "служилого поміщика" не

знала. Справді - Вологодські, Вятські, Архангельські лісові простори Росії ХІІІ - ХІVІІ вв. мали гільне, незакріпане чи підвладне лише казні селянство. Виділенню більших землеволодільців тут перешкоджав общинний устрій російського села з його постійними передділами землі і т.зв. примусовим урінненням хліборобів. Але процес суспільної диференціації йшов і тут. Замість поміщицьких кадрів тут видалилися кадри заможного цівнічного купецтва. Крім того ці оселі незакріпачених селян в супорому північному краї не творили окремої державної організації, лік це було з Україною; їх захищав і ними опікувався до управління російський уряд з його військовою і адміністративною організацією. Тільки за цих умов і зміг утворитися й існувати такий виняток у суспільствах всієї Європи, якою була свого часу російська північ.

Таке можна сказати про козацтво і. сході Європи взагалі, і про козацтво на Україні зокрема. Останнє перейняло на себе в середні XVII ст. загально-національні завдання. Шляхи історичного розвитку України привели до того, що верстви, які мали б вести перед у боротьбі за національне визволення загубили в значній мірі свій національний характер. Саме через те в бій з Польщею вступила не Україна, як нормально для того часу організована станова держава, а лише один із її станів - козацтво. Неміцяючись на свою може недостатню підготовленість до проводу в нації, цей козацький стан виконав поставлене перед ним національне завдання: звільнив більшу частину України від Польщі й утворив українську державну організацію.

Пройшли віки. Давно припинила своє існування створена перемогою українських козаків Гетьманщина. Тихо спільть колишні гетьманські столиці - Чигириця, Батурин, Глухів. Полтавщина і Чернігівщина - колишня територія Гетьманської України - не стоять тепер в центрі українського життя. Дальший розвиток пересунув його на інші місцевості: бурхливо зростали промислові об'єкти півдня і вільний степ, де колись зароджувалося українське козацтво, де його загони провадили небезпечну боротьбу з татарами, тепер вкритий димарями великих металургійних підприємств, поритий шахтами й рудниками. Великими центрами промисловості стали Київ і Лісків і вони-ж стали центрами українського культурного життя. Висунута далеко на захід Галичина, хоч найдавніше заслугила свій державний характер, стала міцною, зразково організованою опорою новітнього українського визвольного змагання. І "унія", проти якої

колись заскло змагался позгт. с., ст. як для західних українців і -
ціональною формою ролігійного українського життя...

Пройшли віки і в далеке минуле відійшла доба козацьких змагань.
Але лишилися спомини, яких не можна стерти, яких не вправі нікто забу-
ти, про перемогу козацтва і визволення ним України та про творче буді-
вництво створеної ним на частині українських земель - держави - Ге-
тманщини.

ШІСЯДІВКА

Проф. Мірчук.

З НАГОДИ 350-ЛІТНЬОГО ДВІДЕСЯЧЕСТАЙСЬКОЇ
УНІЇ.

350-літній ювілей сполуки західної церкви зі східною пригадує
нам яскраво культурно-політичну роль України в історичному процесі
європейського Сходу, роля, яку може ю пластично-образово представити
у слідуючий спосіб: цей урожайний та багатий наш край був усе з да-
вен давна прохідним простором, через який дики орди Востадів з Азії
переливалися на захід і по дорозі нищили усе, що попало їм тільки під
руку. Україна, цей рай для хліборобського населення, країна, що її ще
за сотні літ перед Христом називали "шпіхліром" Європи, мусіла наслід-
ком свого положення на межі тодішнього культурного світу витрачува-
ти велику силу енергії для боротьби з кочовиками, щоби не щезнути
цілковито з поверхні землі. ці два моменти, багатство країни і конеч-
ність захищати її скарби перед наїзниками з півночі та зі сходу ви-
значували наперід долю народу, що спертий на свій меч цілу напружену
увагу мусів спрямовувати в сторону ворога, щоби як можна найскоріше
спостерегти надходячу небезпеку. Своїми плечима спирається український
народ на захід, на багатства його культури, що з них він черпав духові
сили для власної затяжної боротьби. В часи, коли цей народ павіть
був позбавлений державної незалежності, памятав він усе на свою духову
принадлежність до Заходу та на культурному полі пильнував притаман-
ні йому напрямні і цим самим виконував це призначення, - заможне Йо-
му долю з самого початку його існування.

Вже великі князі Київські відчували, може навіть несвідомо, цю
внутрішню конечність, помимо найближчого сусідства тоді ще могутної
східно-римської імперії та династичних звязків з пануючим там родом,
помимо церковно-релігійної залежності від Візантії, врешті помимо

торговельни та стосунків з аграродом, як представником Орієнту - підтримувати як на ^Взязок не тільки з осередками політичного життя Європи, але в першу чергу з центрами духової культури, щоб таким способом брати активну участь в культурному розвиткові цілого Заходу. Найяскравішим представником цієї політики, спрямованої та захід, був Ярослав Мудрий історія правильно оцінила його заслуги, до якого дочки віддалися за королів французького, мадярського, польського та норвезького, а сини його брали собі за жінок доньок німецьких маркграфів та герцогів. Дачшим етапом сеї політики унезалеження себе від виключної оміки Константинополя було назначення київським митрополитом ученого австро-італійського, руського монаха Іларіона всупереч дотеперішній традиції, згідно з якою на чолі київської церкви стояв усе грек. На доказ цього, який відгомін находили ці змагання київських князів в західному світі, хай послужить нам один назвичайно характеристичний випадок. Коли 16 липня року 1054 папські легати зложили на хрестах Св. Софії в Константинополі екскумунікаційну буллу проти патріярха Девуларія і тим самим схізма, себто поділ однієї вселеної церкви на два ворожі табори став історичним фактом, посли папи не повертаються додому ані морським шляхом, ані через Балкан, а тільки окружною дорогою через Київ, почуваючись тут, в межах цієї держави найбільш забезпеченими перед переодідуваннями релігійних ворогів.

Цей звязок з Римом та з Заходом не переривається протягом дальших століть. Найстарший син Ярослава Мудрого Григорій веде переговори з королем Генріхом IV, що був жонатий на дочці київського князя Всеволода, - а опісля з Папою римським Григорієм VII, маючи у плані більший звязок з Ватиканом. Таких прикладів можна би навести куди більше, але усі вони тільки підтверджують факт, що київські князі постійно географічного положення їхніх земель на межі тодішнього культурного світу та великого віддалення від західної Європи весь час провадили європейську політику, не зважаючи на сильні впливи східно-романської імперії.

Після завоювання західно-українських земель татарами в XIII ст. перебирає галицько-волинська держава провід в українській політиці. Висунена з природи найбільш на захід підлягала вона куди сильніше впливам європейської культури, чим інші наші землі. В архітектурі переважає романський стиль, латинська мова стає одиноким засобом порозуміння в публичному житті. Ця індільтрадія заходу не обмежується тільки на Рівнину і Волинь, вона сягає далі і на східні землі, де стартиє нові обмежити, нейтралізувати візантійські впливи. Все Роман,

галицький князь веде переговори з папою Іннокентієм III, його наслідник данило звертається о поміч проти татар до папи Іннокентія IV, Рим обіцяє зорганізувати хрестоносний похід проти цієї азійської орди, яких що правда не здійснився, але був причиною, що папа посылає данилові королівську корону. Володимир II оженився з Гертрудою останньою з династії Бабенбергів і цим самим підносить претензії до аустрійської спадщини. На першому Синоді в Лійоні /1245/ з'являється з допущенням київського князя Михаїла митрополит київський Петро Акерович, щоби вести переговори в справі унії та мілітарної помочі проти татар. В Констанцькому Соборі з р.1418 бере участь також київський митрополит Григорій Самблак який показує готовість прийняти унію тільки під умовою, якщо Щаргородський патріарх рішиться на цей крок. Також і Флорентійська Унія знайшла на українських землях прихильні настрої, між тим, коли Москва поставилася до цього факту абсолютно зороже і цим самим починається досередину до упадку Константинополя. Можна думати, що бойкотування Флорентійської Унії Москвою не мала своєго дзвінка у релігійних міркуваннях, а зиклоно у політичних планах, щоби піти згодами Царгороду Турками заняти його місце у східно-европейському просторі.

Оскільки Рим не звертає уваги на невдачу Флорентійської Унії, використовує західну орієнтацію українського громадянства та продовжує протягом наступних століть свої змігнення, щоби сферу 'своїх' впливів посунути даліше на Схід. Цей розвиток прискорив ще один історичний випадок, який ситуацію на релігійно-церковном полі на Сході Європи змінив, так би мовити, до грунту. В р.1589 московський митрополит дістав від царгородського патріарха Сремії II патріярші свячення і примістив себе на третьому місці після константинопольського та антиохійського патріархів. Це підвищення московської православної гієрархії не морло залишитися без впливу на православ'я у Польщі, бо новий московський патріарх уважав за свій перший обов'язок взяти під свою опіху українську церкву в Польщі і таким способом мати нагоду мінатися у внутрішніх справах сусідньої держави. Розуміється, що ні Польща, ні Рим не могли спокійним оком дивитися на цю зміну фронту московського патріарха; тому рішучі вони відтягнути українське православ'я з під впливу Москви, а це можна було осiąгнути тільки при помочі добровільної унії цієї церкви з Римом.

Ініціативу у цьому ділі взяли на себе українські духовні достоїнники. В гр. дні 1594 р. київський митрополит Рогоза та єпископи з Боло-

димира-Волинського, Луцька, Полоцька, Коломиї та Турова склали спільну заяву, в які висказали готовість прийняти унію під деякими умовами. До делегації, яка мала переїхати до Риму для переговорів вибрано Кирила Терлецького та патріярхатів Іоанія, дві визначні індивідуальності між цими духовними достойччаками. Повноважності для цих делегатів Українського духовенства ці підписали також окрім вище названих осіб, владику з Львова та Переяславля. Таким способом ціла українська та білоруська гієрархія заявилися за унію.

Які мотиви спонукали наших церковних достойників піти на шлях зближення з Західом, на шлях обєднання з західною Церквою, і самі єпископи старалися пояснити свій крок поширенням ересі в межах ослабленої православної церкви і цей факт примушував їх до унії з Римом. Тільки наслідком схізми та розбіжності інтересів обох церков могли ересі поширитися в таких захливий спосіб. Але крім цих міркувань, крім особистих амбіцій, які теж до певної міри відіграли тут свою роль, треба згадати теж і інші аргументи загальної і ідейної натури. Коли після упадку Константинополя Москва або третій Рим, як вона себе називала, став осередком східної церкви, українські єпископи стояли перед дуже поважним вибором, між Москвою і західним культурним центром, Римом, тому річилися в користь цього останнього. Розглядаючи ці явища під аспектом національно-українських інтересів, мусимо погодитися з Липинським, що представники унії були прихильниками самостійницьких національних змагань, міжтим коли протилежний табор з Віленським на чолі волив шукати підтримки у православної Москви. Для обосновання цього твердження можна навести факт, що саме найбільш енергійний пропагатор ідеї цервеної унії, патріарх Потій захищав усе права української мови і темою свою присягу вірності римському папі склав у родній мові, хоча латину знати від досконалого. Сіддаючи себе під опіку могутнього папи римського прихильники унії сподівалися, що здобудуть для своєї церкви в межах Польщі повну рівноправність з католицьким клиром і цим самим захоронять культурну незалежність українського народу. На цалькіні падії не сподівалися, бо польські урядові чинники відриставали церковне збирання для власних імперіалістичних цілей, іхня авангарда - бруїти старалися при помочі релігії сплонізувати провідену верству українського народу і цим самим закопити провід у західній Європі.

Таким способом берестейську унію можна також вважати та розглядати як один з важливих фактів в історії взаємовідносин України в цілому і за єдиним світом, репрезентованим Римом. і коли сьогодні український народ, розкинений по усіх майже країнах Європи та Америки, відзначає дуже урочистий спосіб цю історичну подію, то він цим самим

святкує не стільки ювілей загального-відомого факту в історії нації, церкви, але рівночасно хил гъ голову перед великою ідеєю духовного вічності з Заходом, що приспівала в однаковій мірі нашим князям, так і київським, як і галицько-волинським, великому Гетьману Богдану і в першу чергу Мазепі, не лише Чватію Потію та Кирилу Терлецькому, але не менший мірі, Петру Могилі, одним словом усім визначним одиницям української історії аж до трагічної постти Хмельового включно, що відчуваючи свій внутрішній органічний зв'язок з західним світом, сприяли дати кожен у власивий їм спосіб зовнішній вираз цим своїм глибоким почуванням. І цими своїми психологічними джерелами сьогоднішиє сказане виходити поза межі партікуляризму, воно не є тільки доказом вірності однієї вітки українського народу, що і тепер проголошує свою солідарність з заявою-приєднання, зложеною на руки папських послів перед 350 роками, — воно має куди ширше соборне значення, бо підкреслює, відзначує ідею притаманну усім українцям без огляду на їх церковну, релігійну належність, а саме — ідею нашої солідарності з західним світом та його культурою.

ВІДДІЛ РЕЦЕНЗІЙ.

д-р І. Мірчук.

UKRAINE. A Seriesof Maps and Explanations Indicating the Historical and Contemporary Geographical Position of the Ukrainian People by G. W. SIMPSON Professor of History, University of Saskatchewan. Oxford University Press London Toronto New York 1941.

A HISTORY of RUSSIA by Bernard P A R E S , War - Department Education Manual EM 248 United States Armed Forces Institute, Wisconsin 1944.

Перед нами лежать дві історичні праці англійською мовою, що відносяться до Східно-європейського простору. Перша з них дає нам серію карт та пояснень, що представляють історичний розвиток та сучасний географічний стан українського народу. Автором її відомий професор історії на університеті в Саскатуні / Канада / та великий наш приятель В. Сімпсон, якій вже від десятків років з беззастережною любов'ю присвячує і студіє візвольні змагання українців старається промоувати їм на канадському ґрунті шлях до кращого майбутнього. Все ціле є своєго побуту в Берліні в роках 1931/32 та співпраці з Українським Науковим Інститутом створить собі проф. Сімпсон за завдання дати підручник історії України англійською мовою та для цієї цілі = = = = = = = = = = = = =

перекладає книгу Грушевського, що вийшла в 1917 р. по німецьки у Відні старанням Союзу Визволення України. Однаке скоро прийшов він до переважання, що форма видання та будова цілого твору не підходять під смак англійського читача. І вже тоді повстала в нього думка дати нову форму підручника, який би в наглядний пластичний спосіб представляв нам у згудному вигляді як найбільшу кількість матеріалу. Ціла книга Сімпсон обхоплює 20 карт, властиво скіців кинених на папір під аспектом основної думки з полішенням на боці усіх деталів. Рисунок складає тільки факти та явища, що є для цього періоду суттєві та які пересічний читач, не фахівець, може і повинен затримати у своїй пам'яті. До цих наскіцкованих карт додано короткий текст, дляожної карти пів сторінки змісту, де зібрено усі найважніші дати для даної епохи. І так на першій сторінці представлено сучасний стан українського землі в Європі; до цього відноситься 14 рядків пояснень, в яких на кінці сказано, що "Україна це порожній чинник в європейському просторі з огляду на великість її території, природні багацтва, число населення і стратегічне положення над Чорним морем". Цими короткими словами скоплено вірно і коротко міжнародне значення української проблеми. На стор. 16. бачимо три невеличкі стрічки, що представляють нам Карпатську Україну під час крізи 1918/39 років. На останній сторінці знаходимо додаток автора незвичайно пректер стичний для його духовного наставлення і тому подобі його в цілості: "В хмі, коли ці листки йдуть до друку, німецька армія топче поля, відкриває міста України; новажимає нещасті піднімається і прилучується до її так трагічної історії цих земель. Але щоб не стоялося в найближчому майбутньому, що в певне, що українці й на ділі так, як що було в минулому, будуть продовжувати свій опір усяким переслідуванням без огляду на те, з якого боку вони не приходили. І їх боротьба за волю не є вже більше локальним питанням деяких тільки країн або поєднаних груп; це є питання світового значення і саме відповідальність усіх пільнодумних народів перед будущістю. Тривалий союз міжнародний може постать тільки на основі порозуміння більших націй, обслугованих бажанням добути справедливість для усіх та дати відпір кожному насильству. і в цьому прямуванню до справедливості українська нація має свої традиції та власне призначення".

Зовсім іншим духом діє друга публікація з історії Східної Європи, а саме Перса "Історія Росії", незвичайно важна тим, що була перевидана в 1944 р. для вживку та орієнтації американської армії. Автор її визначений співробітник Словянського інституту в Лондоні / High School of

Slavonic Studies , , ред.тор англійського славістичного журналу "Slavonic Review" , член англійської дипломатичної служби під час першої світової війни, захоплений приналежник рапіш царської Росії, в топар червоної Москви. Зрозуміла річ, що це наставлення ученого мусіло знати заснований вираз у праці, яка обхоплює у своїх роахіл та територію від Оину і Карпат аж до Владивостоку та час від передісторичної доби та до сучасності включно. Останній XIX-тий розділ дає нам картину російської імперії під правлінням більшовиків аж до 1936р. Київський період заражовується до історії Росії і ані нічіть одним словом не згадується, що тут над Дніпром треба шукати початків створення української держави. Бо Україна в нашому розумінні цього слова починається у Першій йдено в ХІІ столітті / стор. 127 /. Навіть українська мова не знайшла призначення в очах автора, не кажучи вже про власну державність". На сторінках 374/375 він цілком ясно висловлюється, що "Українці говорять своєрідною російщиною / The Ukrainian ~~is~~урсак a kind of Russian // , причому самі філологи не рішилися , чи призвати її самостійною мовою чи діллектом." що тут вже ніяких сумнівів не має і не може бути та що навіть російські учени мусіли погодитися в фактом існування самостійної української мови, де річ циторів цілком невідома. Українці самі фігурують в цьому творі тільки під назвою "Росіян" або в найліпшому разі "Малобросів" так що при читанні мимоволі виринає враження, що ми маємо до діл з твором написаним не тепер а що найменше перед сто роками. Населення західноукраїнських земель, що під проводом своїх єпископів при кінці ХІІІ ст. обєдналося з Римом та Західною культурою, це теж "Russians" , з яких невідомо яким чудом повстали новочасні українці. Прізвища українські транскрибовані або по російськи н. пр. "Рагоза", замість "Рогоз", "Поцій" замість "Потій", а деякі знову на польський лад, н. пр. "Терлецькі" замість "Терлецький" і т. д. Ціла діяльність гетьмана Амельницького представлена ледви на двох сторінках / 165-169/, між тим коли Польщі присвячено порівняно дуже багато місця. Берестейський мир з Україною в 1918 р. мусів задовольнитися тільки двома рядками, при чому однаке автор не забув згадати, що після вибуху революції в Росії в р. 1917 Центральні Держави підтримували соціалістичні змагання українців.

Не мое це згадання дати критичну оцінку наукової цінності книги Перші Відлому, бо устійнити, чи спосіб його представлених відповідає загально прийнятим в російській історіографії методам.

Я бажав звернути увагу на трактування українського питання в цьому творі та випливши з цього наслідки. Бо не забуваю, що з цієї книги черпали свої відомості про Схід велика кількість американських отаршин, підстаршин та уря-

довців, що тепер працюють у військовому американському управлінню або в таборах та установах УНРРА.

ФФФФФФФФФФФФФФФФФФ

Д-р І.Мірчук.

Canadians of Ukrainian Origin Series Nr.1. Population by N.Y. Hinchak, B.Sc.B.Acc. Ukrainian Statistical Research, Project Sponsored by Ukrainian Canadian Committee Winnipeg 1945.

Це перша незвичайно цінна статистична публікація, що к. підставі офіційного спику населення Канади з р.1941, дає нам дуже докладні відомості про чисельну силу, релігійну приналежність, землі, вісім походження, матірну мову, виховання і т.д. українців у цій частині світу. На сам період є поданий матеріал про цілу Канаду а даліше розділені на поєдинчі провінції. В межах знову ж провінціональних даних знаходимо процентове відношення українців до населення кожного міста, містечка, села, громади і т.д.; напр. в провінції Саскачеван місто Саскатун має на загальне число мешканців 43.027 - українців 2395. Автор подає крім цього також число поляків 715, австрійців 286, румунів 55, росіян 771, виходячи з цілком правильного заложення, що між представниками цих націй буде не аби яке число українців зараховані до цих груп з огляду на їх ранішу державну приналежність. Це наскрізь фальшивий погляд, що українці Канади творять у цій країні тільки незначну групу; насправді вони займають четверте місце по англійцях разом з шотландцями і ірландцями, даліше французах та німцях. Коли приглянемось зростові населення в цьому століттю, то побачимо ось яку картину: в р.1901 було українців в Канаді 5682, в р. 1911 - 75.432, в р.1921 - 106.721, в р.1931 - 225.113, а в р. 1941 - 305.929. За 20 останніх років від 1921 - 1941 р. зросло українське населення о 199.208 душ отже на 186,67%, між тим, коли ціла людність Канади збільшилася в цьому самому часі на 30,9%. Автор є свідомий, що цього збільшення українців в Канаді не можна брати лише на рахунок природного приросту тому, що тут ділли інші моменти також, а саме нова іміграція, більша національна свідомість, що не давала приголошувати себе до інших груп. Але, безперечно природний приріст відіграв тут дуже поважну роль. Проф. Сімпсон підтвердив це допущення у своєму докладі в Українському Науковому Інституті в Берліні ще в березні 1932 року, заступаючи погляд, що українці, йдучи цим темпом даліше, в короткому часі чисельно випередять німців та займуть третє місце по англійцях та французах. Дуже інтересний є професіональний показчик українців в Канаді, між якими хлібороби творять подавлячу більшість, бо число їх виносить 54.972, між тим коли по них чисельно найбільшу групу промислова

/ "Manufacturing" / обхоп ює тільки 13.148 осіб. Найслабшою групою є фінансисти, яких нараховується всього 103 душ. Інтересна є та ж статистика знання чужих мов: 260.210 українців знає тільки англійську мову, 18° українців знає лише французьку мову, обома мовами говорить 4.157 осіб, а 21.373 душ не знає ні англійської ні французької, себто обох державних мов. З цілого українського населення 92,11% подають як матір'ину мову українську, 5,12% англійську, а 2,76% інші мови, з першу чергу польську.

Не заслугуємо сказати, що книга ця містить в собі незвичайно багато інтересного матеріалу для пізнання миття-буття наших братів за океаном і хоча вона написана чужою мовою та призначена нібито для чужинців, то в суті речі вона є необхідним підручником для усіх наших інтересентів, що цікавляться умовинами побуту українців в Канаді.

Д-р І. Мірчук.

Our Ukrainian Loyalists /The Ukrainian Canadian Committee/ by Watson Kirkconnell M.A., Ph.D., F.R.S.C. Published by Ukrainian Canadian Committee Winnipeg. Canada

Іо наші дороги стараються нещо нищити усякими способами та гальмувати наш культурний, політичний та господарський розвиток, це річ самозрозуміла і природна. Навпаки можна би тільки дивуватися і шукати за якимсь глибшим причинами, якби наш дійсність показвала нам щось інше, протилежне. З цим фактом треба рахуватися і знайти відповідні засади, щоб ці змагання наших ворогів відперти. У нас настомість стало звичаєм обурюватися на наших противників, закидати їм злу волю там де вони виконують тільки свій національний обовязок, чи правильно чи фальшиво зрозумілий – це друге діло. Нам треба боротися проти зліх намірів ворога а не чекати, аж "згинуть наші вороженьки, як роса на сонці". Цеж примітивізм та анальфабетизм вищої потенції, вірити до уаші не "вороженьки" а таки солдати вороги світового масштабу самі знинуть з історичної арени, щоби нам зробити місце та не перешкоджати нашому розвиткові. І цілком це ясне, що наші противники напр. з початком першої світової війни робили нас в очах австрійці русофілами, які москалям зраджують плани австрійського командування. в очах антиуті ми знову германофіли, твір політики Відня та Берліна. На початку другої світової війни ми були в опіції німецьких націонал-соціялістів полонофілами /принайменше частина нас/ або елементом, що симпатизує з більшовицтвом. Для західних демократій ми є 100 про-

центові фашисти запродані німцям цілковито. і проти цеї дуже зручної пропаганди з нашого боку не робиться майже нічого. Це прецінь скандал с. ітового масштабу, що сотні тисяч нашої еміграції в Європі не здобулися навіть на невеличку брошурку про Україну в чужих, головно англійській та французькій мовах. Якщо хтонебудь виступає проти цеї небезпечної для нас пропаганди, то це хіба чужинці. і от перед нами лежить недавні книжечка, що містить в собі промову Watson'a Kirkconnell'a виголошенню на першому Загальном-Канадійському Конгресі дні 22.червня 1943 року, в якій автор звертається проти закидів головно комуністичної преси, зроблених на адресу національних українців Канади. "Ми живемо у столітті фальшивої та безличної пропаганди. Гітлер не має монополю для великої брехні, багато диких наклепів розсіяли по світу також і інші конспіратори. "На приклад група із комуністичних часописів в Канаді доносила стало на Канадійський Український Комітет, називаючи його членів "нацистами", "фашистами", "зрадниками". Комітет називало там маленькою, про-германською меншістю серед великого українського громадянства Канади, що не то лояльно, але з захопленням ставиться до особи та рокіму Сталіна". Розуміється, що таких наклепів не можна злишити без відповіді, тому що брехня повторювана конsekventno через довший час набирає поволі рисів правдо подібності, стає загальною практикою. Так за комуністичними журналами пішла офіційна преса Канади, напр. великі щоденники в Торонто повторюючи ці наклепи комуністів. Тому автор старається в дуже відповідний спосіб відкинути ці закиди і при цій нагоді представляє нам загальній політичний розвиток Америки, становище громадянства європейського походження головно під час війни, та передвоєнну політичну орієнтацію Канадійських українців. Давайте описує він перші кроки, що допровадили до створення Канадійського Українського Комітету а на кінець дає короткий огляд осягнів цього комітету головно під час війни. При чому автор гостро ідріжнає українську іміграцію з західних та східних земель і при цій нагоді доходить до висловів та політичних комбінацій, які не є висловом поглядів самого КУК-а. На закінчення автор подає відомості про участі українців Канади у останній війні по боці Аліантів, а сме кількість молодих людей, що зголосилися до військової служби, скільки з них ставо старшинами, який процент був вбитих, ранених або відзначених і т.д.

Цінність цілої публікації полягає в тому, що вона вийшла з рук відомого чужинця, який поставив собі за завдання представити у пра- вильному світлі політичне положення українців Канади.

Д-р Н.Мірчук.

The Ukrainian Quarterly. Published by Ukrainian Congress Committee of America with the Support of Contributions of Americans of Ukrainian Descent. New York City. Volume I and II.

Наша пропаганда за кордоном представлялася усе дуже мізерно. Журналів, або окремих книжок в чужих мовах, які б ознайомлювали чуже громадянство про наші плани, наші змагання, цінності нашої культури, наші господарські спроможності було обмаль. Найкраще під цим оглядом представляється німецька мова, де ми мали декілька журналів, як *Ruthenische Revue*, *Ukrainische Rundschau*, *Ukraine*, *Osteuropäische Korraspondenz*, видання Українського Наукового Інституту в Берліні, а саме: *Mitteilungen u. Abhandlungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts in Berlin*, *Beiträge zur Ukrainekunde*, *Ukrainische Kulturberichte*.

І т.п., поза тим окремі видання, як напр. *Handbuch der Ukraine* що старалися всебічно освітлити українську проблему. Дуже бідна наша література у французькій, італійській та англійській мовах, на які наші провідники не звертали до тепер майже ніякої уваги. Тому треба з відчіністю привітати появу українського журналу англійською мовою, що гуртуючи біля себе власні і чужі фахові сили хоче англосаксонський світ в першу чергу зазнайомити з усіма проявами душі нашого народу. Цілком правильний є погляд редакції журналу, щоби давати слово при обговорюванні українських питань нашим американським та канадійським приятелям-друзям, яких слово безперечно має більший вплив на творення загальної оцінії. І так проф. Сімлсон дас коротку але дуже інтересну оцінку нашого історика Грушевського, який не тільки своєю літературною спадщиною займає чи не перше місце серед славянських сучасних істориків, але своїм життям показав шлях, як треба боротися науковими засобами за ці ідеали, які вважаємо за правдиві. Другий учений англосаксонського світу, Клеренс Меннінг, професор Колумбійського Університету, автор історії української літератури, дас нам картину творчості Шевченка не тільки як українського генія, але також, як поета світового масштабу. На окрему увагу заслуговують статті В. Чемберлена, Н. Роунека побіч дуже цінних праць наших науковців, як Чубатого, Грановського, Добрянського, Пумейка та інших. В межах цеї короткої рецензії не маємо можливості дати навіть дуже загальний огляд всього матеріялу, що міститься в обємистих томах цього журналу. На закінчення хочемо звернути увагу на бібліографічну частину, в якій насамперед знаходимо огляд творів, що або безпосередньо відносяться до України, або посереднє зачіпають українське питання. Кожна книга обговорена тут річево фахівцями, що показують документально їх добре сторінки, але також і хиби. Окрім цього маємо тут окремий відділ "Україніка в американських періодичних виданнях" знову ж з оцінкою їхньої наукової вартості. Я мабуть матиму нагоду повернути до докладнішого обговорення цеї незвичайні цінності новин в нашій літературі, однаке вже тепер хочу підкреслити ще раз, що такого репрезентативного журналу в чужій мові ми дотепер ще не мали.

У хвильної Редакції "ГОЛОС ДЕРЖАВНИКА".

Прошу не від'ювіти змісту таку нашу заяву:

На засіданні Областного Координаційного Комітету в Регенобурзі дня 22.12.46р. наш делегат зажадав виключення з КУК-у так званої "Української Революційно-Демократичної Пар.її" за її марксистсько-комуністичну пропаганду, яка є цілковитим запереченням тез прийнятих на конференції КУК-у, з дня 12.3.46 р.

В ідеологічно-програмові органі УРДП "Наша Боротьба" ч.З за рік 1946 надруковано між іншим слідує:

стор.9 "Сьогочі вперше за 200 років історія дає нам шанс виступати не консерваторами хуторянами, а з найпередовішою і найпоступовішою ідеєю звільнення від змертвілого тоталітаризму оновленої севолюцією нації, з ідеєю, яка не заперечує ні національної суверенності ні ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОЇ ЕДНОСТИ /підкреслення наше/. Отже по думці УРДП оновлена революцією, нація має діяти в ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНІЙ ЕДНОСТІ.

Стор.17 "Ідейні позиції УРДП виростають з того соціального середовища, з тієї реальної дійсності, в якій живе сьогодні донбаський, приворізький робітник зого світу, який в своїх серцях ховає ТИСЯЧІ КОМСОМОЛЬЦІВ /помч.наше/, робітників з сіл і міст, інтелігентів на Україні та розвинені просторах більшевицької імперії. Наша мова—це мова тих і лише тих людей, не лише тому, що ми так почемо і до них прислуховуємося, а саме тому, що ми, виквіт політичних тенденцій, саме їх середовищ. Цей світ нас породив. Отже, УРДП буде діяти методами властивими більшевицькому вихованню Комсомолу і інтернаціоналізованого робітництва.

Стор. 4. "...наша партія, спираючись на передовиків української промисловості і сільського господарства буде переконувати /підкр.наше/ український народ, що поворот до привафної власності як ОНОВИ а не чадаткового і підвидного явища є не тільки нероз'ємний /в тому власне український народ вже переконаний а далі ставатиме ще більш переконаним/ а й шкідливий, зокрема загрозливий для незалежності нації".

Отже, явний марксизм.

Стор. 34. "СКОЛЛЕКТИВІЗОВАНІЙ /підкр. наше/ селянин зрозумів, що тільки його влада, його фактична співучасть в керуванні державою робить його ПАНОМ ЗЕМЛІ /підкр.наше/ і в цьому його вищість від селянині приватника, що байдужий до влади, одніку безусідно бореться за землю. Тому всі приватно-власницькі тенденції в нашій боротьбі розряджують удачність і динаміку сільських мас і ведуть нас до національного і соціального визволення я до зміни більшевицького лрма другими приватно-капіталістичними, все одно - російським чи іншим. Шлях до нашої національної незалежності іде не через кутір а через завод і. через сільсько-господарську а тіль".

Отже збереження зменшувальної в Україні колгоспної системи.

З огляду на це, що Президія Обласного КУК-у в Регенсбурзі не заявили делегата не зайняла дотепер становища, ми, не бажаючи брати співвідповідальність за наслідки діяльності КУК-у, здіржуюмося від дальнішої участі нарадах і діяльності обласного КУК-у до хвилини вирішення цієї справи центральними осередками.

Про повідомлення повідомляємо рівночасно місцеве громади.

За Місцеву Організацію СГД: підписи.

ПРИМІТКА ВІД РЕДАКЦІЇ: Вміщуючи заяву МОСГД, редакція сприймає читачів "Хвилі" з органом СГД.

